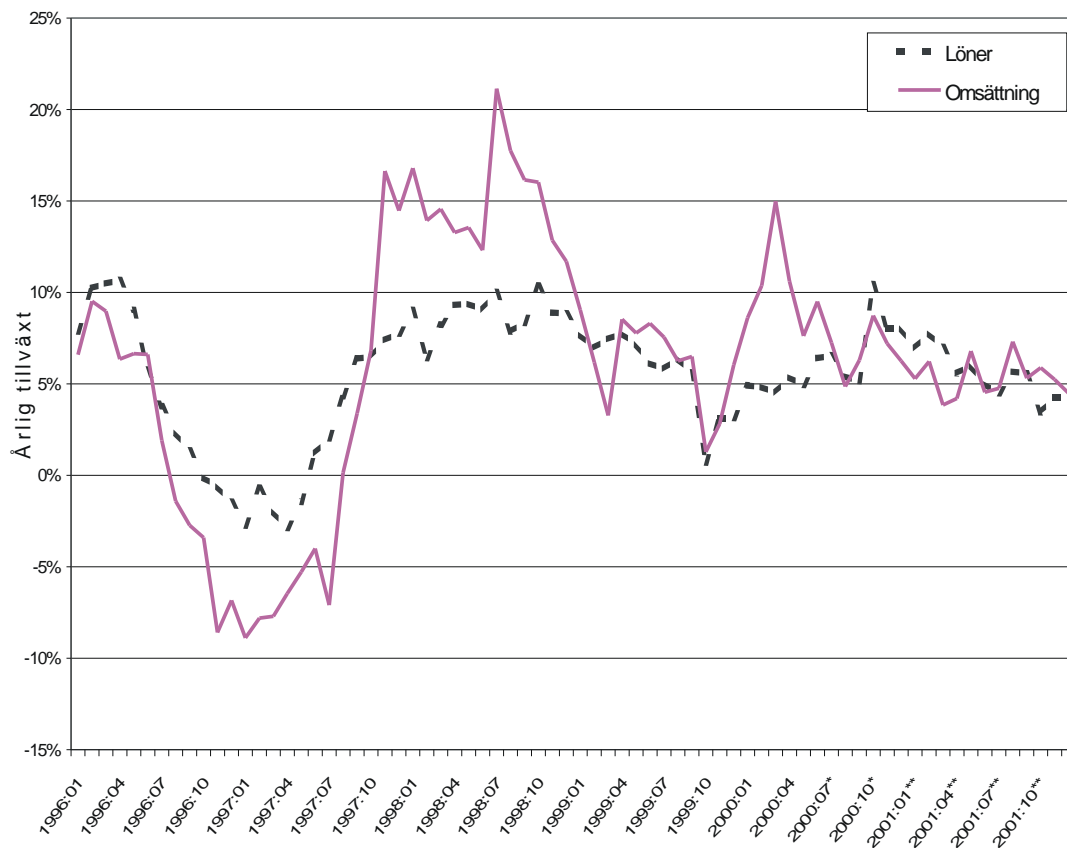

KONJUNKTURLÄGET

våren 2001

Ålands privata näringsliv

Förord

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) utarbetar två gånger per år en konjunkturrapport gällande den åländska ekonomin. Syftet med översikten är dels att förse landskapsstyrelsen med aktuell information om samhällsekonomin inför budgetberedningen, dels att sprida information till allmänheten om aktiviteten i den åländska ekonomin. Bedömningen inleds med ett kortfattat sammandrag av det internationella konjunkturläget med en lite utförligare översikt över Ålands närmaknader i Finland och Sverige. Översikten baseras på nationella och internationella konjunkturanalyser och ekonomiska data som publicerats under vårvintern.

Analysen av konjunkturläget inom den åländska ekonomin har sammanställts på basen av en enkät till åländska företag vilka tillsammans representerar närmare 70 procent av de åländska företagens arbetsplatsutbud. En för ÅSUB relativt ny informationskälla utgör företagens mervärdeskattedeklarationer. Denna källa möjliggör en uppföljning av företagens omsättning och löneutbetalningar med bara några månaders eftersläpning.

Övriga indikatorer såsom valutakurser, ränteläge, inflation, arbetslöshetsgrad, befolkningsrörelse, extern handel, försäljning av kapitalvaror, bostadsproduktion, företagsetableringar samt konkurser har också studerats. I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt landskapsstyrelsens näringsavdelning varit till värdefull hjälp. ÅSUB vill även rikta ett stort tack till alla företag som besvarat konjunkturenkäten.

Utredningschef *Katarina Fellman* har ansvarat för sammanställningen av översikten, *Jouko Kinnunen* har bidragit med behandling av konjunkturbarometerdata, tidsserier samt vissa prognoser och underlag. *Fredrik Nyman* och *Christina Lindström* har deltagit i insamlingen av konjunkturenkät svar. Bedömningen är i huvudsak gjord under första delen av mars månad, inför landskapsstyrelsens tilläggsbudget till lagtinget. Vissa uppdateringar har gjorts i början av april inför publiceringen.

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1. Det internationella konjunkturläget.....	5
2. Konjunkturbilden i Finland och Sverige.....	9
3. Den åländska ekonomin.....	12
3.1. Allmän översikt.....	13
3.2. Den offentliga ekonomin.....	18
3.3. Läget inom det privata näringslivet.....	20

Bilagor

Sammanfattning

År 2000 var ett år med en extremt hög tillväxt, hela världens BNP ökade då med runt 5 procent. Det internationella konjunkturläget mattas emellertid nu av, tillväxttakten inom världsekonomin avtar. Den avgörande frågan är nu hur den amerikanska ekonomin kommer att utvecklas framöver, hur lång och hur djup nedgången blir. Också inom euroområdet avtog den ekonomiska tillväxten under senare delen av fjolåret, dels som ett resultat av de genomförda räntehöjningarna, dels som en följd av utvecklingen i USA. Tillväxten väntas i år bli långsammare än vad som tidigare beräknats på grund av nedgången i världsekonomin.

Den finländska ekonomin ser ut att växa långsammare i år än ifjol, men tillväxttakten förväntas ändå vara internationellt sett hög - runt 4 procent. Till dessa förväntningar bidrar den privata konsumtionen som stimuleras av en gynnsam utveckling av de disponibla inkomsterna. Sysselsättningsläget väntas förbättras ännu i år. För exportindustrin som hittills utgjort motorn för den finska tillväxten har dock konjunkturutsikterna försämrats märkbart sedan hösten. Även i Sverige avtar nu tillväxten. Enligt flera bedömare förväntas tillväxten för i år stanna runt 2,5 procent. Orsaken till avmattningen står bland annat att finna i hushållens avtagande efterfrågan. Också bruttoinvesteringarna och exporten av varor och tjänster avtog under slutet av fjolåret.

Den åländska tillväxttakten har enligt de prognoser för BNP-tillväxten som ÅSUB gjort sjunkit efter 1998. För år 1999 beräknas den reella tillväxten ha varit 4,5 procent och ifjol 3,3 procent. För innevarande år beräknas BNP-tillväxten åter stiga en aning, till runt 4 procent. Den offentliga sektorns bidrag till BNP-tillväxten ser ut att växa på bekostnad av den privata sektorn, vars tillväxt är avtagande.

En analys av utvecklingsförutsättningarna för den åländska ekonomin på medellång sikt visar på två drag som skiljer sig från de närmast omkringliggande regionerna. För det första reagerar den åländska ekonomin som väldigt långt domineras av servicenäringarna inte lika snabbt på en nedgång i den allmänna konjunkturen i omvärlden. Det andra särdraget hänger samman med den omfattande resande- och transportnäringen. Det är svårt att i dagsläget hitta någon självklar tillväxtbransch som på kort eller medellång sikt skulle kunna kompensera ett eventuellt bortfall i den volymmässigt betydande resandenäringen. Det innebär att den åländska ekonomin står inför betydande strukturella utmaningar, det åländska näringslivet behöver diversifieras för att minska sårbarheten.

ÅSUBs konjunkturbarometer som sammanställts på basen av läget i februari månad visar på en relativt försiktig hållning från företagens sida. Barometern bekräftar också den allmänna bilden av hur konjunktursvängningarna rör sig genom näringslivets olika grenar. För de branscher där exporten och försäljningen till icke-ålänningar är omfattande syns ett tydligt trendbrott i förväntningarna medan näringar med hemmamarknadsbas fortfarande har en relativt positiv syn på sina verksamhetsförutsättningar under de närmaste 12 månaderna.

Undantaget utgörs av livsmedelsindustrin där framtidsutsikterna enligt branschen fortfarande är ljusa.

Inom transportbranschen som på Åland domineras av sjöfarten återspeglas de beslut som fattats den senaste tiden och som berör näringen tydligt i barometersvaren. Här har skett ett klart trendbrott sedan höstens mätning. Utsikterna för branschens utveckling har vänts från en kraftigt negativ framtidssyn till en svagt positiv. Bruttomarginalen förväntas öka och lönsamheten förbättras märkbart. Av särskild betydelse torde här det nya kollektivavtalet vara. Avtalet skapar förutsättningar för att sänka arbetskraftskostnaderna med 10-15 procent.

Många frågor som rör sjöfartsnäringen väntar dock fortfarande på ett avgörande. De främsta av dessa frågor är kanske införandet av nettolönesystem för passagerarfartygen samt den så kallade tonnageskatningen. Från ingången av nästa år kommer ett nettolönesystem med största sannolikhet att tillämpas på fartyg registrerade i Sverige. Utflaggningshotet är därmed inte avvärt. Inom fraktsjöfarten har förutsättningarna dock förbättrats avsevärt under det gångna året. Där tillämpas sedan halvårsskiftet senaste sommar en form av nettolön.

Oberoende av vilken den exakta riktningen kommer att vara på de förändringar som sker inom framför allt färjrederierna framöver står det helt klart att sjöfartens bidrag till skatteinkomsterna kommer att minska i varje tänkbart framtidsscenario. Minskad köpkraft samt ringverkningarna i övriga delar av ekonomin får i förlängningen återverkningar även på den åländska samhällsekonomin som således står inför betydande utmaningar.

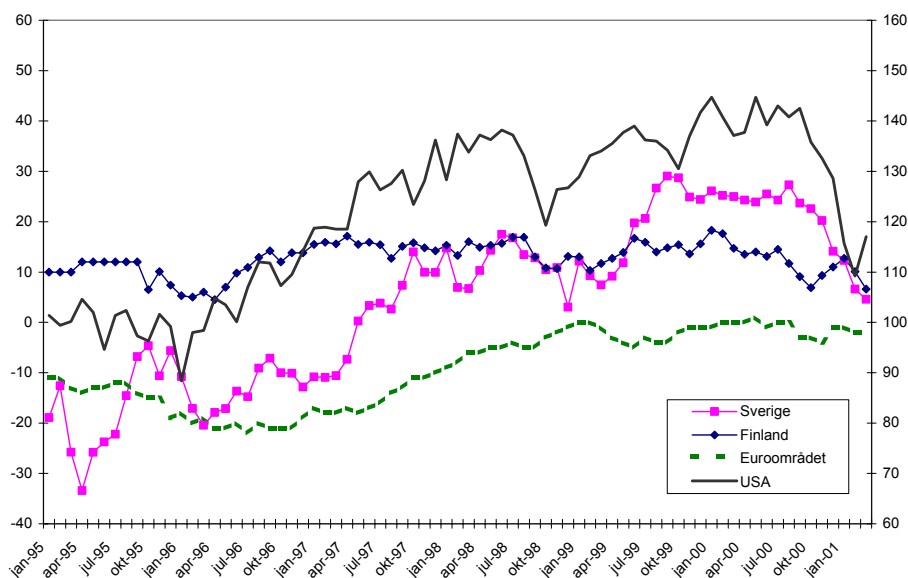
1. Det internationella konjunkturläget

Det internationella konjunkturläget mattas nu av och tillväxttakten inom världsekonomin avtar. År 2000 var emellertid ett år med en extremt hög tillväxt, hela världens BNP ökade då med runt 5 procent, vilket är hela 1,5 procent mer än vad som förväntades för bara ett år sedan. Inom OECD-området uppskattas tillväxten för ifjol att ha uppgått till ca 4,25 procent och förväntas gå ner till 3,25 procent under innevarande år. Tillväxttakten förväntas sjunka ytterligare under 2002.

Den stora frågan för alla nationella och internationella konjunkturbedömare är nu hur omfattande och hur långvarig nedgången inom den **amerikanska ekonomin** kommer att vara. På årsbasis beräknas BNP-tillväxten ifjol ha varit rekordhöga 5,0 procent. Sedan halvårsskiftet ifjol har allt fler ekonomiska indikatorer pekat mot avmattning i USA. Under hösten trädde en allt klarare bild över en avtagande industrikonjunktur fram, teknologibörsen Nasdaq förlorade redan under hösten hälften av sitt värde. Eftersom investeringstakten inom den amerikanska industrin varit hög under snart 10 år och produktionskapaciteten därmed ökat får en efterfrågeförsvagning snabbt återverkningar på kapacitetsutnyttjandet. Industrisektorn förväntas det första kvartalet i år för andra kvartalet i rad uppvisa negativ tillväxt i produktionen, vilket således redan definieras som recessionsfas inom industrisektorn. Även minskad lagerhållning väntas ha en negativ inverkan på produktionen under året.

Konsumenternas tilltro till den ekonomiska utvecklingen har sjunkit snabbt det senaste halvåret. Utvecklingen av konsumentbarometrarna i USA samt i euroområdet, i Finland och i Sverige finns sammanställda i *figur 1*. De amerikanska hushållen har fått se sina förmögenheter sjunka snabbt i värde, en stor del av de hushållens tillgångar är placerade i aktier. Efterfrågan på kapitalvaror avtar.

Figur 1: Konsumentbarometer i USA, EU, Finland och Sverige

Den amerikanska centralbanken Federal Reserve sänkte sin styrränta två gånger, med 50 räntepunkter vardera, inom januari månad i år. Den första sänkningen kom tidigt och var relativt oväntad. Den 20 mars sänktes styrräntan med ytterligare 50 punkter. Den här gången var sänkningen dock väntad av marknaden. Den amerikanska styrräntan ligger nu på 5,0 procent och ytterligare sänkningar kan vara att vänta under året. Inflationstakten i USA uppgick till 3,4 procent ifjol, men väntas sjunka till under 3 procent i genomsnitt i år.

Hur lång och hur omfattande nedgången inom den amerikanska ekonomin blir är till stor del beroende av vilken framgång räntepolitiken kommer att ha, något som borde visa sig inom de närmaste 6 månaderna. Räntesänkningen tillsammans med de skattelättnader som den nya administrationen planerar genomföra kan ha stimulerande effekt så att tillväxten tilltar redan under nästa år. I år beräknas tillväxten av de flesta bedömare stanna på högst 1-1,5 procent. Utmaningarna består nu kanske framför allt i att åtgärda de strukturella makroekonomiska problemen med hög skuldsättning och bytesbalansunderskott. Om avmattningen i USA övergår i en ren recession skulle återverkningarna inom den globala ekonomin bli omfattande världen över.

De oljeproducerande ländernas organisation **Opec** beslöt den 16 mars att skära ner produktionen av olja för att pressa upp priserna. När råoljepriset var som högst ifjol kostade oljan ca 35 dollar per fat, men priset har sedan dess sjunkit kraftigt. Orsaken härtill tros i huvudsak ligga i den inledningsvis milda vintern som minskade efterfrågan på olja samt den minskande aktiviteten i världsekonomin. De senaste veckorna har priset i stort legat runt 24 dollar per fat medan målet för Opec nu är ett pris om minst 25 dollar.

I **Japan** fortsätter de ekonomiska svårigheterna. Efter att fjolåret inletts med en överraskande uppgång stagnerade BNP-tillväxten under återstoden av året och utsikterna för såväl innevarande år som nästa visar på en fortsatt låg tillväxt, grovt räknat runt 1 procent. Trots årliga finanspolitiska stimulansåtgärder alltsedan 1992 och låga räntor, styrräntan ligger sedan augusti ifjol på 0,25 procent, har varken företagens eller hushållens tilltro till den japanska ekonomin kunnat stärkas. Den privata konsumtionen utvecklas svagt, arbetslösheten stiger och utvecklingen av arbetstagarnas disponibla inkomster har inte varit tillfredsställande med tanke på den privata konsumtionens betydelse för ekonomin. Samtidigt råder fortsatt deflation. Det växande underskottet i de statliga finanserna i kombination med att omstruktureringen av den finansiella sektorn går mycket trögt tyder på att återhämtningen av den japanska ekonomin kommer att låta vänta på sig. Den japanska regeringen har för andra månaden i rad skrivit ner sin egen prognos för tillväxten och det är att vänta att man går mot en nollräntepolitik inom en snar framtid.

Den **ryska ekonomin** återhämtade sig under fjolåret på ett imponerande sätt. De preliminära uppskattningarna för fjolåret visar på en BNP-tillväxt runt 7 procent och en arbetslöshetsgrad som minskat med ca 2 procentenheter till ca 10,6 procent. Industriproduktionen växte med

närmare 10 procent. Inflationstakten har sjunkit markant, men är dock fortsättningsvis hög – 18-20 procent.

I år väntas tillväxttakten stanna runt 4 procent, vilket dock fortfarande är högt internationellt sett. En ökad inhemsk efterfrågan förväntas bredda tillväxtbasen. Tillsvidare har tillväxten till stor del haft sin grund i importsubstitution samt i viss utsträckning i exporten. Bytesbalansöverskottet var ett av de högsta i världen år 2000. Exporten har en relativt smal bas i energi- och metallprodukter med stor rörlighet i priser på den internationella marknaden. Osäkerhetsfaktorerna inför framtiden utgörs av utvecklingen av rubelns yttre värde och den ryska ekonomins konkurrenskraft som helhet samt världsekonomins utveckling. Utmaningen gäller i första hand att få ner inflationstakten till en långsiktigt hållbar nivå och att få ordning på statsfinanserna.

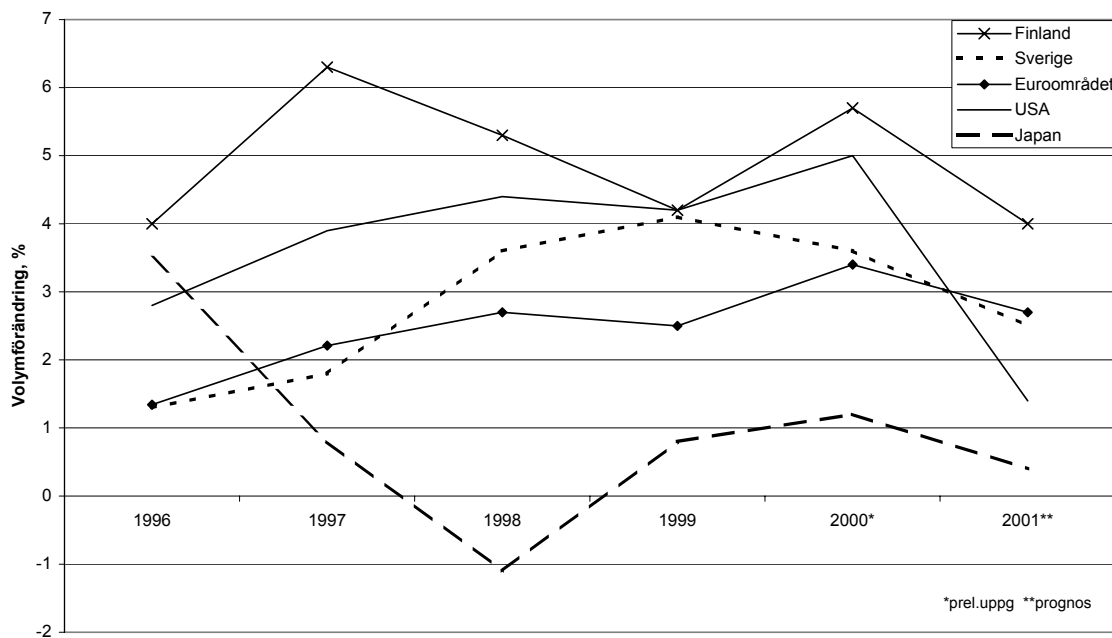
De **baltiska ekonomierna** har även de haft en gynnsam utveckling under det senaste året, exporten till EU har vuxit och den inhemska efterfrågan stärkts. En svagare utveckling inom EU kommer emellertid även att få relativt omfattande inverkan på dessa länders ekonomi. Starkast har tillväxten under perioden varit i Estland, som också är det land av dessa tre som fått det mest positiva omdömet från EU-kommissionens sida när det gäller den process som ansökarländerna nu genomgår. Sysselsättningsläget har förbättrats och BNP-tillväxten var i fjol över 6 procent. Utmaningarna utgörs kanske framför allt av bytesbalansunderskottet och inflationen. Estland hör tillsammans med Ungern och Polen till den första gruppen av ansökarländer, förutsättningen är emellertid att de ekonomiska reformerna fortsätter som tidigare. Trögast har utvecklingen varit i Litauen, där den svaga inhemska efterfrågan fortfarande utgör ett problem för tillväxten. Den höga arbetslöshetsgraden (runt 11,5 procent) snarare växer ytterligare än sjunker. Ljuspunkten finns bland industriföretagen vars tilltro till framtiden förbättrats en aning.

Inom **euroområdet** avtog den ekonomiska tillväxten under senare delen av fjolåret, dels som ett resultat av de genomförda räntehöjningarna, dels som en följd av utvecklingen i USA. Också i år förväntas tillväxten bli långsammare än vad som tidigare beräknats på grund av nedgången i världsekonomin. Sedan september ligger industrins tillväxttakt under den långa trenden och orderingången har pekat nedåt sedan senvåren ifjol. Dock beräknas tillväxten i Euroområdet under året att överstiga tillväxten i USA med god marginal. Prognoserna för året som helhet har de senaste månaderna legat på en tillväxttakt från runt 2,5 procent till strax under 3 procent. En ökad inhemsk efterfrågan, som gynnas av skattelättnader i flera länder, förväntas kompensera den avtagande exporttillväxten. Sjunkande räntor och lägre energipris skapar förutsättningar för såväl konsumtion som investeringar. Euroområdet bedöms idag inte längre vara lika sårbart för fluktuationer inom den amerikanska ekonomin som för några år sedan.

Inflationen i euroområdet är avtagande, men överstiger fortfarande klart den europeiska centralbanken ECBs långsiktiga stabilitetsmål om en ökningstakt på 2 procent. I januari var

ökningstakten 2,4 procent, vilket är 0,2 procentenheter lägre än i december. I februari steg inflationen dock tillbaka till 2,4 procent. Inflationstakten förväntas sjunka under året under förutsättning att oljepriserna inte stiger betydligt igen och att euron inte försvagas. Euron har sedan slutet av oktober förstärkts med ca 10 cent gentemot dollarn. Under februari och mars har kursen i stort legat mellan 0,88 och 0,94 i förhållande till dollarn och det förväntas allmänt att euron kan komma att nå paritet med dollarn under året. Ett annat hot mot inflationen kan utvecklingen av arbetskraftskostnaderna komma att vara. Den avtagande inflationen kan ge ECB möjlighet att sänka styrräntan från 4,75 procent till 4,5 procent till sommaren, kanske redan nu i april.

Figur 2: BNP-tillväxt 1996-2001, procent

2. Konjunkturbilden i Finland och Sverige

Enligt finansministeriets preliminära beräkningar uppgick BNP-tillväxten inom den **finska ekonomin** till ca 5,7 procent ifjol. År 1999 beräknas tillväxten ha varit 4,2 procent. Den finska ekonomin växte snabbt även under andra halvan av fjolåret som ett resultat av den snabbt växande exporten. Exporttillväxten var enligt de preliminära uppgifterna för fjolåret över 17 procent. Telekomindustrin med Nokia i spetsen stod för närmare fyra femtedelar av denna tillväxt. Exportindustrins konjunkturutsikter har dock försämrats under de senaste månaderna till följd av den sviktande världsekonomin, men är tack vare det starka klustret inom elektronikindustrin fortfarande bättre än för euroområdet i genomsnitt. Tillsvidare är inverkan från detta betydelsefulla näringslivskluster således gynnsam, men riskerna som dessa beroendeförhållanden skapar är uppenbara. Exporttillväxten förväntas i år sjunka till en nivå som närmar sig 1999 års tillväxt och hela BNP-tillväxten beräknas nu till runt 4 procent.

Den finländska ekonomin som helhet ser ut att växa långsammare under innevarande år än vad som förutsågs i höstens prognoser, men tillväxttakten förväntas ändå vara internationellt sett hög - runt 4 procent. Till dessa förväntningar bidrar den privata konsumtionen som stimuleras av en gynnsam löneutveckling och skattelättnader. Tillväxten av den privata konsumtionen förväntas enligt de flesta bedömare öka med 3,0-3,8 procent ännu i år. Efterfrågan på kapitalvaror har dock redan börjat sjunka. Den privata investeringsaktiviteten väntas vara fortsatt hög som ett resultat av det höga kapacitetsutnyttjandet inom industrin och den snabba utvecklingen inom informationsteknologiindustrin. Osäkerheten vad gäller världsekonomin har dock en dämpande effekt på investeringarna inom flera segment.

Inflationstakten är sjunkande men väntas fortfarande vara högre än i euroområdet, i februari var inflationstakten 3,1 procent på årsbas. Prisökningstakten kommer knappast att sjunka under ECBs målnivå på 2 procent under innevarande år. Inflationstrycket i Finland skapas framför allt av den inhemska efterfrågan, men även arbetskraftskostnaderna inom servicebranscherna samt energipriserna bidrar till trycket. En inflation som överstiger konkurrenternas begränsar tillväxtmöjligheterna på sikt, vilket i sin tur försämrar arbetsmarknadens förutsättningar att rehabiliteras fullt ut.

De centrala arbetsmarknadsuppställningarna har lyckats åstadkomma förhållandevis moderata löneökningar även under högkonjunkturer, vilket har haft en positiv inverkan på sysselsättningen. Arbetslöshetsgraden var på årsnivå 9,8 procent ifjol och förväntas sjunka under 9 procent i år. Dels antas efterfrågan på arbetskraft fortsättningsvis öka, dels antas arbetskraftsutbudet växa långsammare. Brist på arbetskraft förekommer inom vissa yrken och kompetensområden, speciellt inom landets tillväxtcentra.

Statsfinanserna har nu uppvisat ett överskott under tre år i följd, men en stor del av tillväxten i budgetöverskottet för år 2000 kan tillskrivas inkomster av engångsnatur. Under åren 2001 och 2002 kommer skattelättnader och den svagare tillväxten i ekonomin att dämpa utvecklingen

av skatteintäkterna. Amorteringarna på statsskulden prioriteras fortsättningsvis högt. Den offentliga sektorns bruttoskuld uppgick år 1999 till 46,9 procent av BNP, år 1997 var bruttoskulden 54,1 och år 1998 48,8 procent av BNP. Skuldsättningen är lägre än genomsnittet i Europa och förväntas sjunka ytterligare både i år och nästa år.

Den svenska ekonomin mätt i BNP växte enligt de preliminära uppgifterna från Sveriges Riksbank med ca 3,6 procent ifjol. Men även i Sverige avtar nu tillväxten, det fjärde kvartalet 2000 var tillväxten 2,6 procent på årsbas. Enligt flera bedömare förväntas tillväxten för i år stanna runt 2,5 procent. Som ett resultat av den allmänna avmattningen förväntas inte några räntehöjningar från Riksbankens sida, den så kallade reporäntan ligger i dagsläget på 4,0 procent.

Orsaken till avmattningen står bland annat att finna i hushållens avtagande efterfrågan. Nybilsförsäljningen minskade under fjolårets sista kvartal med hela 26 procent och användningen av både bränsle och el med 11 procent. Till det senare bidrog såväl de höga oljepriserna som det milda vädret. En indikator för den framtida tillväxttakten utgör annonsmarknaden, som för morgontidningarnas del uppvisar en klart sjunkande tendens. Annonseringen i morgonpressen minskade i februari 13–14 procent jämfört med februari ifjol.

Vinstvarningarna på börsen har duggat allt tätare sedan nyår, framför allt har IKT-sektorn tappat mycket i värde. I mitten av mars, när även den för svensk ekonomi så viktiga Ericsson koncernen vinstvarnade, skedde en så stor utförsäljning av svenska värdepapper hos utländska investerare att kronkursen sjönk till sin lägsta notering på över två år gentemot euron. Också marknadsröntorna föll som ett resultat av de sjunkande aktiekurserna. Även inom den svenska ekonomin är beroendet av enskilda koncerner stort.

Bruttoinvesteringarna och exporten av varor och tjänster avtog under slutet av fjolåret. Här kan dock kronans försvagning gentemot euron dämpa utvecklingen. Avmattningen av världsekonomin återspeglas således även i den svenska ekonomin. Såväl orderingången och lagerhållningen som produktionen har utvecklats sämre än väntat. Undantaget utgörs av byggsektorn där produktionen väntas vara fortsatt hög som ett resultat av den anmärkningsvärt låga bostadsproduktionen under större delen av 1990-talet.

Hushållens låga sparande kan utgöra en risk för den svenska ekonomin om framtidsutsikterna försämras ytterligare. Om hushållen liksom vid senaste lågkonjunktur ökar sitt sparande kraftigt bromsas den privata efterfrågan snabbt och tillväxten stryps. Konsumentbarometern för Sverige i diagrammet ovan visar på att Sverige hör till de länder där konsumenternas tilltro till framtiden sjunkit mest. Hushållens disponibla inkomster förväntas dock utvecklas i ungefär samma takt i år som ifjol, de förväntas stiga med runt 3,5 procent.

Sysselsättningen förväntas enligt flertalet bedömare ha en fortsatt relativt positiv utveckling. Preliminära uppgifter från ifjol visar på att den totala arbetslöshetsgraden under fjolåret sjönk

till 7,3 procent mot 8,7 procent ett år tidigare. Den öppna arbetslösheten sjönk från 5,6 procent till 4,7 procent under samma period. I år väntas den totala arbetslöshetsgraden sjunka till under 7 procent för att minska ytterligare nästa år. Skillnaderna mellan olika branscher är dock stora.

Inflationen stannade ifjol på den internationellt sett låga nivån 1,3 procent och förväntas hållas på ungefär samma nivå (1,3–1,4 procent) även i år. Under nästa år väntas dock inflationstrycket öka.

Det svenska folkets motstånd mot EMU är fortfarande starkt och snarast tilltagande. Nyligen gjorda opinionsmätningar visar på att en majoritet av svenskarna skulle rösta nej till EMU om det hölls en folkomröstning nu. Det innebär troligen att ett slutligt officiellt avgörande i den svenska EMU-frågan dröjer och att det åländska näringslivet därmed får leva med osäkerheten kring kronkursen ännu en rad år framöver.

3. Den åländska ekonomin

3.1. Allmän översikt

Den åländska ekonomin upplevde en rekordstor expansion år 1997 då **bruttonationalprodukten** växte med över 10 procent. Ekonomin återhämtade sig då med rekordfart efter lågkonjunkturen under 1990-talets första hälft. Efter 1997 har tillväxten avtagit. År 1998 var volymtillväxten 4,7 procent, vilket fortfarande är en hög tillväxttakt i internationellt perspektiv men lägre än i Finland där tillväxten då var 5,5 procent. Ökningstakten var snabbast inom byggsektorn samt inom samhälls- och personliga tjänster. Primärnäringarnas andel av ekonomin fortsätter att sjunka, men även transportsektorn med den betydelsefulla sjöfarten uppvisade år 1998 en sjunkande tillväxttakt.

Enligt de kalkyler för BNP-tillväxten som ÅSUB gjort på basen av preliminära data har tillväxten sjunkit efter 1998. För år 1999 beräknas den reella tillväxten ha varit 4,5 procent och ifjol 3,3 procent, bland annat som ett resultat av inflationstakten som steg under fjolåret. För innevarande år beräknas BNP-tillväxten åter stiga en aning till runt 4 procent. Den offentliga sektorns bidrag till BNP-tillväxten ser ut att växa på bekostnad av den privata sektorn vars tillväxt är avtagande.

En analys av utvecklingsförutsättningarna för den åländska ekonomin på medellång sikt visar på två särdrag som skiljer sig från de närmast omkringliggande regionerna. För det första reagerar den åländska ekonomin som väldigt långt domineras av servicenäringarna inte lika snabbt på en nedgång i den allmänna konjunkturen i omvärlden. Det beror framför allt på att orderingången inom industrisektorn och varuproduktionen är den del av ekonomin som drabbas först när den totala efterfrågan, både inhemsk och export, sjunker. Tjänstesektorn påverkas vanligen först i ett andra skede då osäkerheten sprider sig och de disponibla inkomsterna förväntas sjunka. Tidsförloppet här är dock relativt kort i dagens integrerade ekonomi som präglas av snabbheten i informationssamhället. Eftersläpningen är dock så lång att mindre efterfrågechocker jämnas ut inom tjänsteekonomin.

Det andra särdraget hänger samman med den omfattande resande- och transportnäringen. Det är svårt att i dagsläget hitta någon självklar tillväxtbransch som på kort eller medellång sikt skulle kunna kompensera ett eventuellt bortfall i den volymmässigt betydande resandenäringen. Det innebär att den åländska ekonomin står inför betydande strukturella utmaningar, det åländska näringslivet behöver diversifieras för att minska sårbarheten. Ett enda rederis utflaggningsbeslut skulle i dagsläget kunna innebära en negativ BNP-tillväxt för den åländska ekonomin. Vad gäller sysselsättningen är sårbarheten i ekonomin dock mindre.

Tre finländska ekonomiska forskningsinstitut (ETLA, PT, PTT) har tagit fram en regional ekonomisk prognos för samtliga landskap i Finland. Enligt deras prognos, som utsträcker sig

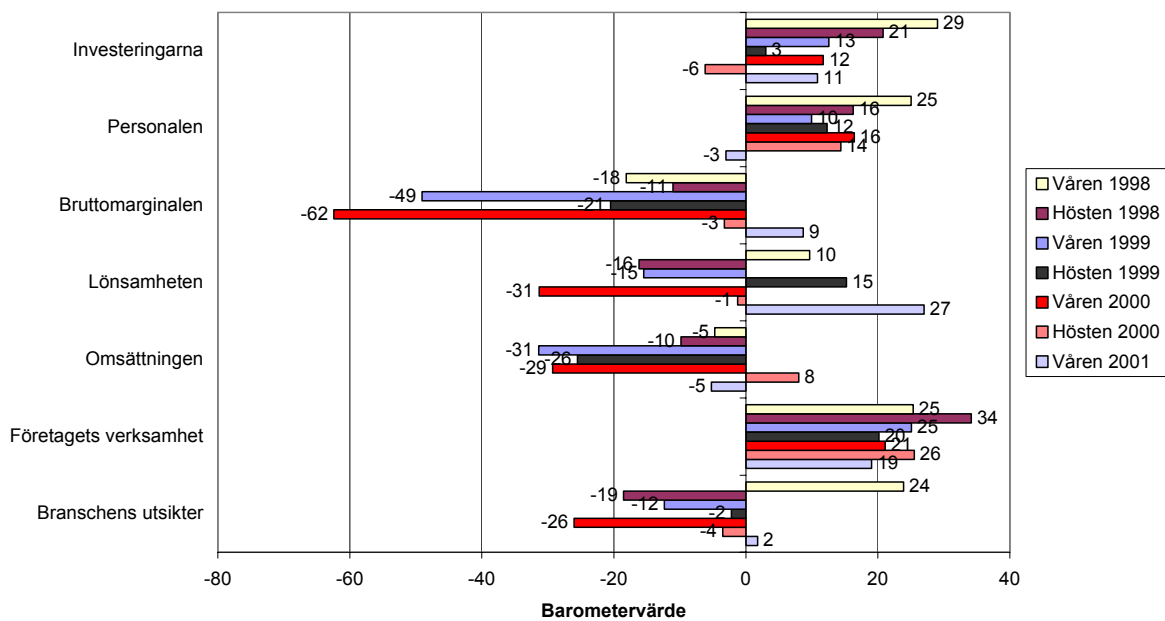
fram till år 2005, kommer den åländska ekonomins tillväxt att vara i medeltal under 2 procent per år, vilket är avsevärt lägre än det finländska genomsnittet på ungefär 3,5 procent.

ÅSUB har nu för fjärde året i rad sammanställt en **konjunkturbarometer** som baseras på ett urval åländska företag, med en viss tonvikt på de större företagen. Urvalsföretagens anställda står för nästan 70 procent av sysselsättningen inom det privata näringslivet. Av 193 företag i urvalet besvarade 178 stycken eller 92,2 procent höstens enkät. De svarande företagens andel av urvalsföretagens totala sysselsättning uppgick till hela 99,0 procent.

Enkätens resultat presenteras enligt en skala från -100 till +100. Om en variabel fått resultatet +100 innebär det att samtliga företag som besvarat frågan har en positiv syn på den del av konjunkturutvecklingen som frågeställningen gäller. De negativa svaren dras från de positiva, och räkneoperationen resulterar i de netttotal som slutligen redovisas.

Svaren är viktade i två steg, dels enligt företagets och dels enligt branschens andel av den totala sysselsättningen inom branschen respektive inom hela ekonomin. Med andra ord får de stora företagens svar en större vikt i beräkningen och påverkar därmed det totala utfallet mer än de mindre företagens svar. De enskilda företagens svar kan dock få maximalt så stor vikt som den aktuella branschens andel av sysselsättning inom hela privata näringslivet. Samtliga branscher har minst fyra svarande.

Figur 3: Förväntningarna enligt barometern - hela privata näringslivet

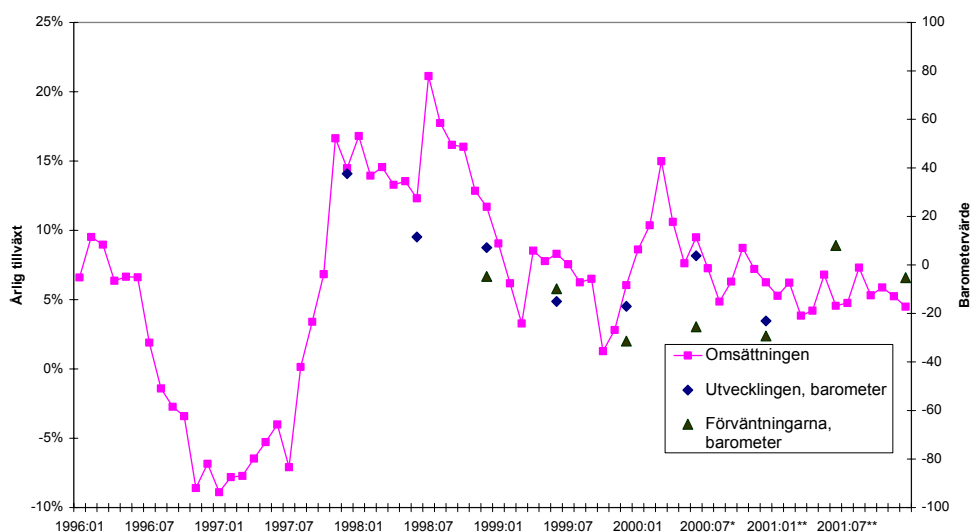

Den allmänna konjunkturbild som återspeglas i konjunkturbarometersvaren i *figur 3* visar på en relativt försiktig hållning från företagens sida. Investeringsaktiviteten förväntas visserligen öka en aning de närmaste 12 månaderna jämfört med hur planerna såg ut i höstas, men förväntningarna rörande antalet anställda har vänt. Det är första gången sedan barometermätningarna inleddes som sysselsättningsutvecklingen uppvisar ett negativt värde. Omsättningen förväntas ha en långsammare utveckling än kostnaderna under de närmaste 12 månaderna. Lönsamheten och bruttomarginalen förväntas trots det utvecklas positivt liksom företagens allmänna utveckling. Liksom vid alla tidigare mättidpunkter förväntar sig företagen i genomsnitt att det egna företaget kommer att genomgå en gynnsammare utveckling än branschen som helhet.

En analys av utvecklingen av omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen inom näringslivet på basen av de mervärdesskatteskyldiga **företagens månadsrapporter till skattemyndigheten** kompletterar den bild av utvecklingen som barometerdata ger. ÅSUB har från i fjol tillgång till den här informationskällan som beskriver den verkliga utvecklingen inom den åländska ekonomin med bara några få månaders eftersläpning.

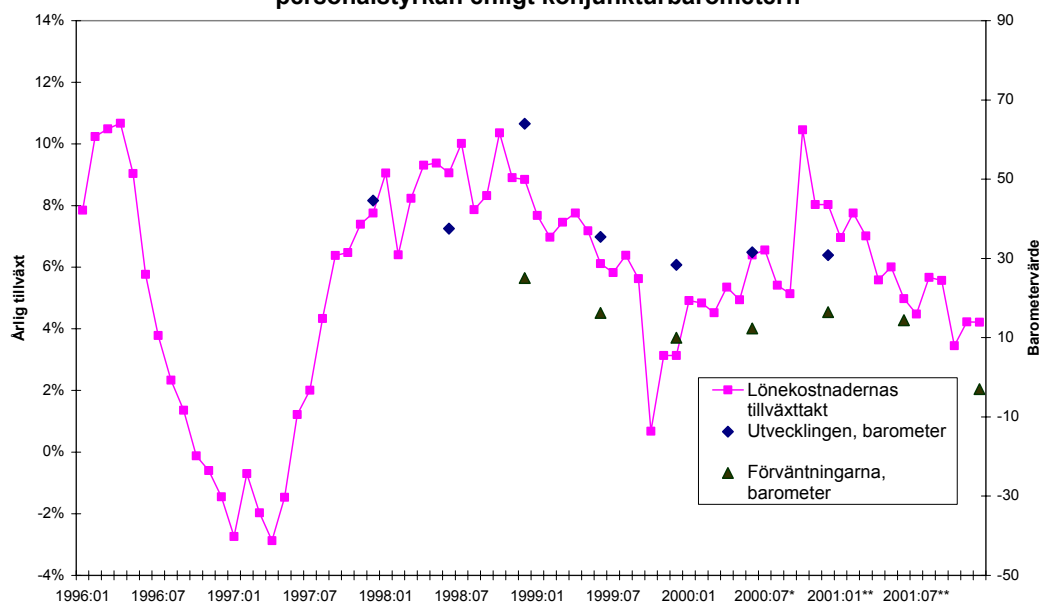
I *figur 4* nedan kombineras företagets årliga tillväxttakt enligt mervärdesskatteregistret¹ med företagets svar i konjunkturbarometern både med avseende på **omsättningens utveckling** det gångna året och förväntningarna inför det kommande året. Figuren visar på ett samband mellan den faktiska utvecklingen enligt registret och den kvalitativa bedömning som företagen gjort i barometersvaren. Den upplevda utvecklingen följer samma svagt avtagande tendens som den faktiska utvecklingen uppvisar. Den faktiska omsättningsutvecklingen har sjunkit från en tillväxt på i genomsnitt runt 10 procent under 1997 till drygt 5 procentnivån under andra halvan av år 2000 – en nivå som dock fortfarande kan anses tillfredsställande.

Figur 4: Omsättningens utveckling enligt momsregistret och konjunkturbarometern

Utvecklingen av de verkliga **lönekostnaderna** visar även de på en avtagande trend under den senaste 12-månadersperioden, men även här är tillväxten fortsättningsvis betydande (*figur 5*). På årsbas ökade lönekostnaderna för de omsättningsskatteskyldiga företagen på Åland med ca 6,2 procent ifjol mot ca 5,7 procent året före. En väsentlig del av fjolårets tillväxt kan förklaras av de nya löneavtal som trädde ikraft i början av året.

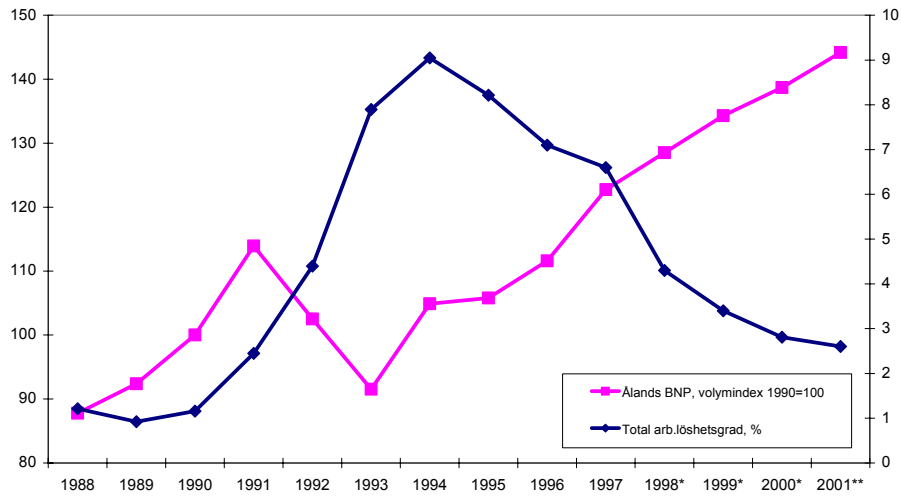
Figur 5: Lönekostnadernas utveckling enligt momsregistret och personalstyrkan enligt konjunkturbarometern

Arbetslösheten har sjunkit kontinuerligt sedan början av år 1995. Den totala arbetslöshetsgraden har sjunkit från 9 procent på årsnivå 1994 till 3,3 procent ifjol. Den öppna arbetslösheten var ifjol knappt 2,5 procent och antalet lediga platser översteg antalet arbetslösa under större delen av året. Arbetslöshetsgraden har dock sjunkit med bara 0,1 procent sedan 1999, vilket tillsammans med den låga nivån och det stora antalet lediga platser visar på att den arbetslöshet som nu råder på Åland till övervägande del klart kan definieras som friktionsarbetslöshet och vi kan knappast förvänta oss att sysselsättningsläget förbättras nämnvärt längre. *Figur 6* nedan visar att arbetslöshetsgraden nu närmar sig det extremt goda läge som rådde på den åländska arbetsmarknaden i slutet av 1980-talet. I månadsskiftet mars-april var den totala arbetslösheten 2,2 procent och den öppna arbetslösheten 1,9 procent. Vid motsvarande tidpunkt i fjol var den totala arbetslösheten 3,3 procent och den öppna 2,3 procent. Det sysselsättningsproblem som kvarstår är de långtidsarbetslösa över 55 år. Av dem som varit utan arbete i över 6 månader är över hälften fyllda 55 år.

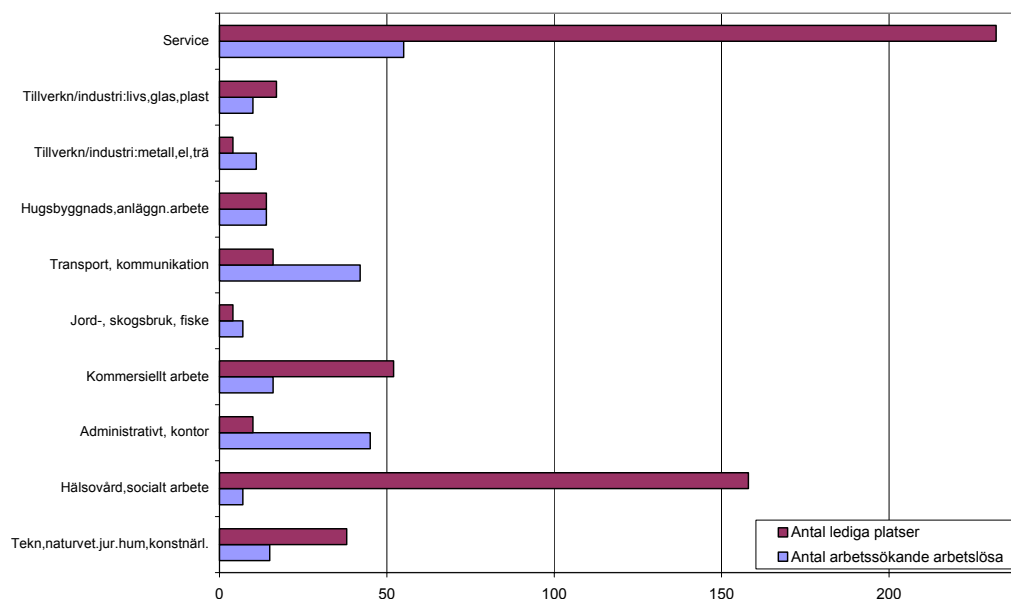
¹ De faktiska uppgifterna har utjämnats exponentiellt och därefter har den procentuella tillväxttakten beräknats från motsvarande månad föregående år.

Figur 6: Ålands BNP och arbetslöshet 1988-2001

Det goda sysselsättningsläget har nu inneburit att det råder brist på arbetskraft inom vissa segment på arbetsmarknaden. Inom servicebranschen, social- och hälsovården samt inom vissa delar av industrisektorn finns det gott om lediga jobb, medan de arbetssökande till stor del återfinns inom kontors- och transportbranscherna. Eftersom sommarvikariat och högsäsonganställningar nu lediganslås är situationen ännu tydligare än i höstas (*figur 7*).

Figur 7: Arbetslösa arbetssökande och lediga platser enligt yrke 2.3.2001

Flyttningsrörelsen samvarierar mycket långt med arbetsmarknadsläget. Den bromsande faktorn för inflyttningen är bostadsproduktionen som var låg under en lång rad år under 1990-talet. Trots att byggandet nu varit livligt under flera år är bostadsbristen i Mariehamnsregionen påtaglig och torde därmed ha en hämmande inverkan på inflyttningen. Ifjol stannade nettoinflyttningen på 71 personer och året före bestod den av 93 personer. För i år visar ÅSUBs kalkyler att nettoinflyttningen kommer att uppgå till 94 personer. Bakom nettouppgifterna ligger dock en betydligt större bruttoflyttningsrörelse. De **beviljade byggloven** för bostäder omfattade 77 bostäder år 1998, 117 stycken år 1999 och enligt den preliminära statistiken beviljades lov för 141 bostäder ifjol. År 1995 var siffran endast 37 stycken. Men från beviljandet dröjer i regel över ett år innan bostaden är inflyttningsklar.

Under år 1999 startades 127 **nya företag** på Åland medan de preliminära uppgifterna för de tre första kvartalen ifjol visar på hela 132 nya företag till och med oktober. Samtidigt avvecklas dock företag eller lämnas vilande. Under fjolåret inleddes sammanlagt 14 konkursärenden vid Ålands tingsrätt, vilket är ungefär den nivå som gällde under andra halvan av 1990-talet. Undantaget utgörs av år 1999 då endast nio konkursärenden inleddes.

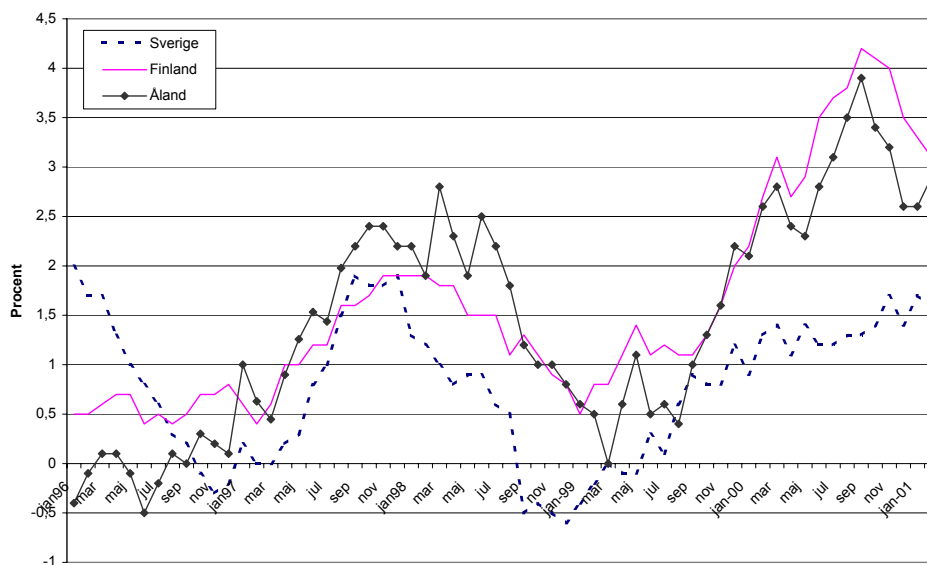
Fraktmängderna till och från Åland, som utgör ett mått på den åländska externa varuhandeln, uppvisade ett trendbrott under fjolåret. Fraktmängderna såväl till som från Åland minskade med ca 5 procent vardera efter att ha genomgått en kraftig tillväxt under 1999. I absoluta tal minskade importen mer än exporten.

Räntenivåerna har sakta sjunkit sedan hösten. Tolvmånaders euriborräntan har sjunkit från 5,22 procent i september till 4,47 procent i genomsnitt i februari. Även tre månaders euribor har sjunkit med ca 14 punkter till ca 4,71 procent i februari. Den europeiska centralbanken ECB har inte justerat sin styrränta sedan den 5 oktober ifjol då den höjdes till 4,75 procent. Inflationstakten inom euroområdet har avtagit sedan hösten och euron stärkts gentemot dollarn. Om konjunkturläget i Europa försvagas under våren kan enligt flera bedömare eventuellt en mindre räntesänkning vara att vänta inom en snar framtid. En räntesänkning skulle ha en gynnsam inverkan på den allmänna efterfrågan och på investeringsaktiviteten i synnerhet.

Den **svenska kronans värde** mot euron har försvagats kontinuerligt sedan hösten, från slutet av oktober är förändringen ca 60 öre. En euro kostade i mars i genomsnitt ca 9,13 svenska kronor. I förhållande till den finska marken har kronan sjunkit till ungefär 65 penni per krona, vilket har en negativ inverkan på såväl den åländska exporten till Sverige som den så viktiga besöksnäringen.

Den **åländska inflationstakten** var i februari år 2,9 procent. Det betyder att inflationen stigit sedan januari då inflationstakten var 2,6 procent. Mest påverkades priserna av att boendet och uppvärmningen blivit dyrare. Inflationstakten sjönk emellertid från oktober ifjol till och med januari i år som ett resultat av de sjunkande oljepriserna. I genomsnitt var inflationen knappt 2,9 procent ifjol. I ÅSUBs kalkyler för i år beräknas den åländska inflationen i medeltal vara 2,5 procent.

Figur 8: Årliga förändringar i konsumentprisindex

3.2. Den offentliga ekonomin

Landskapets budget finansieras till stor del genom en avräkningsinkomst om 0,45 procent av statens inkomster exklusive upplåning. Den finländska ekonomins positiva utveckling har de senaste åren tydligt avspeglats i landskapets inkomster. År 1998 uppgick det slutliga avräkningsbeloppet till ca 870 mmk. För år 1999 steg summan till ca 959 mmk, vilket innebär en ökning med nästan 9 procent från året innan. En delförklaring till den snabba förändringen står att finna i statens försäljning av Sonera-aktier. Förskottet på avräkningsbeloppet för år 2000 är i dagsläget uppe i ca 1.000 mmk, även i den summan märks effekterna från försäljning av statliga aktier. För år 2001 beräknas avräkningsbeloppet i dagsläget stanna på ca 955 mmk. De ökade avdragen och justerade skatteskalorna dämpar i viss mån utvecklingen av statens inkomster. Den så kallade skattegottgörelsen, d v s den del av landskapets direkta skatter som överstiger 0,5 procent av de influtna direkta skatterna i Finland, uppgick år 1999 till 56 mmk. År 2000 beräknas skattegottgörelsen uppgå till ca 66,6 mmk, men enligt år 2001-års budget väntas beloppet minska till 50 mmk. För skattegottgörelsens del är systematiken

den att den gottgörelse som erläggs i år baseras på 1999 års skatteintäkter, eftersläpningen är således två år.

Utsikterna för **den kommunala ekonomin** är inte fullt så ljusa som för landskapets del, och skillnaderna är stora mellan kommunerna. Sysselsättningsläget som är det bästa på närmare tio år inverkar allmänt gynnsamt på skattebasen. För de flesta skärgårdskommuner utgör dock befolkningsutvecklingen och befolkningens åldersstruktur ett påtagligt bekymmer inför framtiden.

För de kommunala skatteinkomsternas utveckling framträder fyra större hotbilder som till absolut övervägande del står utanför kommunernas egna påverkningsmöjligheter. Den första hotbilden rör förvärvsinkomstskatterna som är den största enskilda inkomstkällan för kommunsektorn som helhet. Där har avdragsgraden kontinuerligt höjts under flera år i rad, vilket är positivt för skattebetalaren, men den kommunala ekonomin påverkas i hög grad. Till den del avdragen är specifikt åländska har landskapsstyrelsen beslutat kompensera kommunerna fullt ut för inkomstförlusten av nya avdrag. Det innebär att utvecklingen av landskapsandelarna har vägt upp den negativa utvecklingen på skatteinkomstsidan. Det så kallade allmänna avdraget som infördes 1999 är det mest omfattande avdraget av det slaget. Från statligt håll har avdraget för inkomstens förvärvande samt förvärvsinkomstavdraget höjts påtagligt tre år i följd. Bara höjningen år 2001 beräknas minska de åländska kommunernas skatteintäkter med över 2 mmk. När det gäller statliga beslut om avdrag finns det inte någon kompensationsautomatik. Landskapsstyrelsen har dock via förhandlingar med kommunerna i flera fall gått in för att kompensera även för dessa inkomstförluster.

Två av hotbilderna rör den näst största skatteinkomstkällan, samfundsskatterna. Även här kringskär statliga beslut de kommunala intäkterna. Riksdagen har nämligen sedan 1997 mer eller mindre kontinuerligt minskat den andel av samfundsskatterna som tillfaller kommunsektorn, medan statens andel har vuxit. År 1997 utgjorde kommunernas andel av samfundsskatterna 44,8 procent av dessa skatter, medan andelen år 2000 endast var 36,39 procent. Det motsvarar en nerskärning med närmare 19 procent. För i år har kommunernas andel återställts till 37,25 procent. Ett ytterligare problem i sammanhanget är att de statliga besluten vanligen kommit väldigt sent på året, vilket försvårar kommunernas ekonomiska planering.

Det andra orosmolnet beträffande samfundsbeskattningen är ett resultat av att en så stor del av dessa skatter härrör från rederinäringen, en bransch som för närvarande genomgår betydande strukturella förändringar. Såväl sjunkande vinster som flaggbyten och ett eventuellt införande av ett system med tonnagebeskattning skulle påverka utvecklingen av samfundsskatteintäkterna i betydande grad. Införande av tonnagebeskattning skulle vara klart positivt för näringen, men betyder inkomstbortfall för kommunerna. Å andra sidan inbringar inte heller olönsamma företag samfundsskatter. Ett avgörande i frågan väntas av regeringen

under våren. Större flaggbyten skulle förutom för samfundsskatterna även få återverkningar på skatteunderlaget för förvärvsinkomsterna.

Den tredje problembilden utgörs av inkomsternas struktur på Åland. Den del av ålänningarnas inkomster som beskattas som kapitalinkomster har ökat snabbast under de senaste åren. Hit hör bland annat omfattande inkomster från näringsidkare och yrkesutövare. Kapitalinkomstskatterna på Åland har ökat med hela 345 procent under perioden 1995-1999. Dessa skatter tillfaller i sin helhet staten och går således kommunerna helt förbi. I flera kommuner är det här slaget av småföretagsamhet relativt omfattande.

Kommunernas totala skatteintäkter sjönk med 1,2 procent från år 1998 till 1999. För år 2000 beräknas skatteintäkterna enligt ÅSUBs kalkyler att ha vuxit med under 1 procent, medan tillväxten förväntas bli lite större i år. Främst är det förvärvsinkomsternas positiva utveckling som bidrar till uppgången. ÅSUBs skattekalculeringar för den kommunala sektorn kommer att uppdateras inom april månad.

Även på utgiftssidan finns ett stort tryck på den kommunala ekonomin. Personalbehovet har ökat märkbart inom flera sektorer de senaste åren. Mellan åren 1995 och 1999 steg primärkommunernas personalkostnader med över 27 procent. Samtidigt är investerings- och byggnadsbehovet omfattande, många projekt är även av den karaktären att de är svåra att skjuta upp.

3.3. Läget inom det privata näringslivet

Utvecklingen av läget inom **primärnäringsarna** som helhet visar enligt de mervärdesskatteskyldiga företagens uppgifter en vikande tendens såväl när det gäller lönevolymerna som omsättningen. Tillväxten i omsättningen har i genomsnitt varit negativ för hela den femårsperiod som ÅSUBs register omfattar. Utvecklingen för lönevolymerna har varit mer varierande, men tillväxten har varit sjunkande under det senaste halvåret.

Den allmänna uppfattningen inom lantbrukssektorn är att konjunkturläget inom lantbruket är stabilt. Marknaden börjar ha anpassat sig till de sänkningar som skett i interventionspriserna till följd av Agenda 2000. Ytterligare sänkningar skall göras men läget upplevs inte som dramatiskt med erfarenheterna från det första året efter reformens genomförande.

Inom mjölkproduktionen minskar antalet leverantörer stadigt. Den levererade volymen hålls dock än så länge stabil p.g.a. av höjd produktion och investeringar i flera produktionsplatser hos de kvarvarande producenterna. Mejerinäringen i hela Europa är för närvarande inne i en stark konjunkturfåsa. Situationen är unik såtillvida att alla interventionslager gällande mjölk är tömda. Exporten av mjölkprodukter från hela Europa går mycket bra till stor del beroende på

en låg euro. På den finska marknaden är tongångarna också positiva. Efter några år av hård konkurrens inom mejeriindustrin har fusioner nu gjort att marknaden stabiliserats. Exporten till USA och Ryssland går fortfarande bra. Prishöjningar av de flytande produkterna har aviserats till våren, vilket förmodligen ger utrymme för det lokala mejeriet att följa efter. ÅCA har inlett samarbete med mejerijätten Valio vilket förhoppningsvis även skall ge några intressanta utvecklingsmöjligheter på marknadssidan.

Inom nötköttindustrin har slakten varit vikande under flera år. Denna vinter har dock varit något bättre än tidigare men till våren spås en ny volymnedgång, slaktnämningarna från producenterna minskar. Den finska marknaden har inte reagerat speciellt mycket på BSE-debatten, tendensen är snarare positiv eftersom marknaden verkar ha förtroende för den lokala produktionen. Andra följder av BSE-krisen utgör dock ett stort problem för slakteriindustrin på grund av de åtgärder som måste vidtas gällande hanteringen av riskmaterial. Dessa åtgärder innebär extra kostnader på ca 50-80 penni/kg slaktat kött enligt de första beräkningarna. Kostnaderna drabbar en näring med redan svag lönsamhet hårt. Slakteriet planerar att göra investeringar för att kunna öka förädlingsgraden och därmed stärka sin position trots orosmoln. Slakteriet gjorde tillsammans med några producenter under fjolåret en satsning på ekologiskt kött. Marknaden efterfrågar ekologiska styckningsdetaljer men för att få lönsamhet måste hela djurkroppen avsättas ekologiskt vilket inte är möjligt i dag. Den ekologiska köttproduktionen bedöms få större betydelse om några år.

Svinköttindustrin har varit i en konjunkturuppgång en längre tid nu. Denna uppgång kommer förmodligen att fortsätta eftersom BSE-debatten fortsättningsvis ger ökad efterfrågan på svinkött trots att det finns risk att också svin kan få en BSE-liknande sjukdom. Mul- och klövsjukan, som främst drabbat England, kan också betyda ökade avsättningsmöjligheter för finsk svinproduktion då sjukdomen kan få en dramatisk effekt för produktionen i de drabbade länderna. Den åländska produktionen är fortsatt minimal trots de allt bättre lönsamhetsförutsättningarna och stabil efterfrågan från den lokala förädlaren. Insatser planeras under året för att försöka få till stånd en positiv utveckling inom svinproduktionen.

Fårnäringen har redan tidigare bedömts ha goda expensionsmöjligheter. Intresset för produkterna kvarstår så länge de är av hög kvalitet. En mer uttalad efterfrågan av ekologiskt producerat fårkött har också uppstått. Det lokala slakteriet erbjuder fortfarande något högre avräkningspriser för lammkött av hög kvalitet och en liten ökning av volymerna kan skönjas.

Efterfrågan på broilerkött är ökande och det har också skett en positiv prisutveckling. Den lokala förädlingsindustrins största problem i dagsläget är bristen på råvara. Även inom ett europeiskt perspektiv är fjäderfäindustrin inne i en positiv konjunkturfas. EU uppvisar stigande exportsiffror gällande broilerkött till USA, denna större volym bedöms vara möjlig att upprätthålla också under 2001.

Frukt- och grönsaksproduktionen befinner sig i en stabil utvecklingsfas. Inom landskapet har det planterats mycket äppelträd de senaste åren vilket betyder att volymerna kommer att stiga de kommande åren. De stigande volymerna betyder förmodligen att en ökad lagerhållning kommer att krävas för att kunna sälja äppel under en längre period för att kunna hålla priset uppe. Grönsaksodlingen ökar inte mycket arealmässigt men produktionen blir effektivare tack vare investeringar i bevattningsanläggningar och ökad odlingskunskap. Marknaden efterfrågar fortfarande inhemskt producerade grönsaker till ett högre pris än importerade varför näringen ser med tillförsikt på framtiden. Den ekologiska produktionen verkar dock inte riktig lyfta trots den positiva opinionen kring produktionsformen.

Chipspotatis- och sockerbetsnäringarna verkar vara fortsatt stabila prismässigt. Chipspotatisodlarna hade ett tufft fjolår på grund av ogynnsamma odlingsförutsättningar. Industrin efterfrågar ökade volymer men upplever att kontraktsskrivandet med odlarna inför kommande säsong går trögt och situationen upplevs något oroande. Företaget har även kontraktssodlingar i södra delen av Finland där intresset för odlingen är stigande mycket på grund av ett gynnsamt fjolårsresultat.

Spannmålsproduktionen hade år 2000 ett gott år trots mycket regn och trots interventionsprissänkningar. Priserna på korn och havre har varit oförändrade medan priserna på höst- och vårvete sjunkit med ungefär 5 procent. Detta upplevs som ett positivt utfall med tanke på att interventionspriset sjunkit med 7,5 procent och stödnivån stigit något. Enda problemområdet har varit rågodlingen där priserna sjunkit med hela 10 procent. Trots de förhållandevis positiva tongångarna inom spannmålsodlingen verkar intresset för odlingen inte ha stigit på Åland. Kontraktsskrivningen går trögt hos spannmålshandlarna vilket kan indikera vikande spannmålsarealer.

Inom **skogsbruket** märks den allmänna konjunkturedgången redan tydligt. Priserna sjunker nu snabbt både på massaproduktionen och på det sågade virket. För massans del har prisrasen till en del sin grund i överproduktion internationellt sett, medan situationen för det sågade virkets del är den att priserna inte steg som väntat under högkonjunkturen och nu har efterfrågan redan börjat falla. På kort sikt, fram till hösten, är avsättningsmöjligheterna för den åländska produktionen tillfredsställande, men därefter väntas den sviktande svenska marknaden ge större utslag även för näringen på Åland. I stort sett all flisproduktion och även en betydande del av det sågade virket exporteras till Sverige.

Läget inom **fiskerinäringen** ser inte ljus ut. Nedgången som drabbade strömmingsfisket under den senare delen av år 1998 håller i sig. Under de första månaderna av år 2001 har endast tre åländska strömmingstrålare varit aktiva och av dessa har endast en haft möjligheter att i större utsträckning leverera råvara till filéindustrin. Under våren är det möjligt att ytterligare två till tre båtar inleder sitt fiske. Orsaken till den negativa utvecklingen, som i första hand berör trålfisket, är de höga bunkerpriserna samt svårigheter med att hitta marknader för strömming av storleksklass I och II vilka tidigare såldes på den ryska marknaden. Som ett

direkt resultat av problemen har under år 2000 ytterligare en strömmingstrålare sålts till utlandet och en av de större inköpsfirmorna temporärt lagt ned sin strömmingshantering. Utvecklingen under år 2001 kommer att vara avgörande för det åländska trålfiskets existens.

Laxfisket har sedan den senare delen av 1990-talet dragits med stora internationella nedskärningar och nationella tidsbegränsningar. Under de fyra år som Åland har haft tillgång till en egen laxkvot inom ramen för landets totala kvot har man inte lyckats utnyttja den fullt ut. Under år 2000 förblev ca 8.500 laxar ofiskade. Trots detta finns det tecken på en stabilisering och möjligheter till en positiv utveckling. Fångsterna har de senaste tre åren varit ca 19.200 laxar. De stabila fångsterna och en mycket positiv prisutveckling sedan år 1997 har medfört att laxfiskets ekonomiska avkastning ökat kraftigt. En begränsande faktor för laxfisket är de ökande sälskadorna. Under år 2000 uppgick de rapporterade skadorna på fångsten till ca 550.000 mk.

Som ett komplement till laxfisket har två åländska fiskebåtar bedrivit fiske efter torsk vid Öland. Dessutom fiskar en större åländsk trålare torsk utgående från Bornholm.

Det småskaliga kustfisket är idag främst inriktat på sik, gös samt abborre. Trots ekonomiska bidrag direkt till yrkesutövarna, infrastrukturella satsningar och ökad utplantering har fångstmängderna inte ökat. Den målmedvetna satsningen har dock medfört att det finns relativt bra tillgång på modern fiskekapacitet och att det till vissa delar skett en generationsväxling. Även inom det kustnära fisket är sälskadorna ett stort problem.

För **fiskodlingen** var år 2000 ett relativt bra år med kilopriser runt 25-26 mark utan moms. Årets priser kommer inte att komma upp till fjolårets. Under vårvintern har priserna varit ca 20 mk/kg och de förväntas stiga till ca 22 mk längre fram på våren. Orsaken till förändringen är att det finns ett överskott av fisk i Norge, såväl lax som regnbåge, och detta skapar en viss oro på marknaden. Under de senaste åren har romproduktionen blivit en viktig del av verksamheten. Under år 2000 svarade romen för ca 20–30 miljoner mark av näringsens totala omsättning på ca 130–140 miljoner mark. Förväntningarna på de kommande 12 månaderna bland företagen visar på en övervägande negativ syn både vad gäller investeringsaktiviteten, omsättningen och lönsamheten samt för branschens utvecklingsförutsättningar. Däremot förväntas antalet anställda trots allt öka en aning. Tillståndsförfarandet anses vara det absolut största hindret för utvecklingen enligt en stor del av företagen.

Inom **livsmedelsindustrin** är tillväxttakten god, om än avtagande, både i fråga om lönevolym och omsättning. Förväntningarna inför framtiden är påtagligt positiva. Företagen fortsätter att investera och antalet anställda förväntas öka i ungefär samma takt som under det senaste halvåret. Förväntningarna för lönsamhetens utveckling har under den period som ÅSUB sammanställt konjunkturbarometern aldrig varit så positiva när det gäller lönsamheten. Omsättningen förväntas fortsättningsvis utvecklas positivt. De framtida satsningarna innebär såväl investeringar i nya lokaler som i maskiner och inventarier. Marknadsbearbetningen

utvecklas samtidigt som företagen satsar på produktutveckling. Branschens utsikter ser således allmänt sett ljusa ut. Konkurrensen är dock fortsättningsvis hård och branschen kämpar mot höga transportkostnader. Bland företagen finns också de som nämner att det börjar råda brist på kompetent personal.

Inom **den övriga industrin** verkar de internationella nedgången ha slagit igenom på förväntningarna bland de åländska företagen. Såväl bruttomarginal och lönsamhet som omsättning förväntas ha en negativ utveckling det närmaste året. Branschens utsikter bedöms nu vara sämre än tidigare under den period som ÅSUB sammanställt barometern över det åländska näringslivet. Konkurrensen uppges vara hård. Inom den här branschen återfinns en grupp företag med betydande export till den svenska marknaden där den låga kronkursen ställer till bekymmer för konkurrenskraften. Trots det fortsätter företagen att investera ännu under innevarande år och man räknar även med en viss personalökning om än i mindre utsträckning än för ett år sedan. Investeringar och att söka nya marknader är också det som företagen uppger att de i första hand kommer att inrikta sig på den närmaste framtiden. Tillväxt inom industrin har varit god under de senaste tre åren. Under ett drygt års tid har takten dock varit avtagande. Utvecklingen av lönevolymerna har i genomsnitt varit måttlig och ganska jämn, runt 3 procentsnivån.

Inom plastindustrin har tillväxten varit högre än i näringslivet som helhet, speciellt beträffande löneutbetalningarna har tillväxten varit snabb.

Inom den heterogena branschen **vatten- och elförsörjning** är bilden komplex. Både löneutbetalningarna och omsättningen har under den senaste 12 månadersperioden uppvisat en stigande tillväxttakt, som dock nu visar tecken på att brytas. Omsättning och lönsamhet förväntas nu sjunka samtidigt som det fortfarande finns ett visst investeringsbehov. Branschens utsikter är internationellt sett goda, men den begränsade lokala marknaden utgör ett hinder för företagets utveckling på Åland. Den hårda konkurrensen och i viss utsträckning även finansieringssvårigheter uppges vara problem när det gäller företagets utveckling. Rationalisering av verksamheten och utveckling av marknadsföringen är medlen för att motverka problemen.

För **byggsektorn** har den kraftiga uppgången och de närmast odelat positiva förväntningarna nu brutits. Bristen på kompetent personal uppges fortfarande vara ett problem inom branschen vilket sysselsättningsstatistiken bekräftar, men allt fler företag påtalar även att konkurrenssituationen är hård. Flera företag satsar nu själva på personalutbildning och man räknar med att personalbehovet framöver snarare minskar än ökar. Bruttomarginalerna, dvs produktionskostnaderna i jämförelse med försäljningspriserna, förväntas sjunka liksom omsättningen. Synen på företagets allmänna utvecklingsförutsättningar är emellertid fortfarande försiktigt positiva.

Den trend branschen uppvisar enligt uppgifterna i mervärdesskatteregistret bekräftar den bild konjunkturbarometern ger. Tillväxten i branschen är fortsättningsvis hög både vad gäller omsättning och lönevolym – runt 20 procent, men trenden är klart avtagande. Även produktiviteten minskar.

Förväntningarna inom **handelsbranschen** som helhet är i huvudsak positiva, om än inte i samma utsträckning som när höstens barometerenkät sammanställdes. Handelsföretagen planerar fortfarande för investeringar och upplever ett fortsatt behov av nyanställningar. Lönsamheten förväntas ha en positiv utveckling under året och många företag tror sig kunna expandera under året. Den enda negativa tendensen verkar vara att företagens kostnader antas öka snabbare än omsättningen. Branschens konjunkturutsikter bedöms fortsättningsvis vara positiva, men inte i lika hög grad som i tidigare barometrar. Det att det egna företagets förutsättningar som helhet bedöms vara bättre än hela branschens skulle kunna tolkas som att man bedömer att konsumenternas tilltro kommer att vara starkare på Åland under den närmaste perioden än i omkringliggande regioner. Konkurrensen upplevs dock som mycket hård inom branschen och den vanligaste framtidssatsning är i linje med det att rationalisera verksamheten, men även att stärka markandsföringen och utbilda personalen. Bland problemen upplevs skattegränsen fortfarande ha betydelse och flera av de mindre företagen nämner Keskos omförhandlingar av avtal som ett stort osäkerhetsmoment där kostnaderna är svåra att förutsäga.

Tillväxten i omsättningen inom branschen är enligt uppgifterna till skattemyndigheten tillsvidare hög, men har avtagit kontinuerligt de senaste åren. Värdet av den samlade åländska handeln växte i fjol med ca 5,8 procent. År 1999 var omsättningstillväxten ca 7 procent. Försäljningen under högsäsongmånaden juli var anmärkningsvärt svag inom detaljhandeln ifjol, omsättningen sjönk med hela 10,6 procent jämfört med juli 1999. Sommaren brukar vara handels bästa period ur försäljningssynpunkt. Utvecklingen av lönerna har under två års tid varit snabbare i medeltal än utvecklingen av omsättningen.

En granskning av de olika delsektorerna inom handeln ger en rätt tydlig bild av konjunkturläget. Handelsföretag som saluför varor för byggsektorn uppvisar fortfarande en högre tillväxt än branschen som helhet. För den konjunktur känsliga bilhandeln märks konjunkturavmattningen redan. Nybilsförsäljningen sjönk med 11 procent ifjol till totalt 754 bilar. Bilhandels omsättningstillväxt var dock totalt sett god, omkring 15 procent. Utvecklingen av nybilsförsäljningen ger en missvisande bild av fjolårets konjunktur i bilhandeln eftersom handeln med begagnade bilar från riket steg kraftigt, från 188 stycken år 1999 till 557 stycken ifjol. Utöver privatpersoners egen skattegränshandel har bilhandlarna själva aktivt kompletterat utbudet av begagnade bilar och importerat fordon från fasta Finland, främst årsmodeller från mitten av 1990-talet då det registrerades få nya bilar på Åland. Därmed har slopan det av dubbelmomsen i skattegränshandeln bidragit till en i vissa avseenden mer balanserad åländsk bilmärknad.

Årets två första månader uppvisar dock en negativ utveckling inom nybilsförsäljning. Antalet nyregistreringar var 30 procent lägre än under de två första månaderna ifjol. Det kan vara en signal om en förändring i konsumenternas uppfattning om konjunkturläget. Bilbranschens egna konjunkturförväntningar är enligt barometersvaren negativa. Förväntningarna om framtida lönsamhet är likaså negativa efter ett relativt gott år 2000. Det har också investerats på ganska bred front inom bilhandeln. De moderna bilarnas utrustning och tekniska lösningarna kräver omfattande investeringar både i utrustning och i personalens kompetens.

Ytterligare ett orosmoln för bilhandeln är om EU-kommissionen kommer att förlänga bilhandelns så kallade gruppundantag från konkurrensreglerna inom gemenskapen som nu gäller till den 30.9.2002. Undantaget har möjliggjort ett omfattande samarbete mellan tillverkarna och försäljarna av samma bilmärken eftersom konkurrensen mellan bilmärken ansetts vara tillräckligt hård. Det största förändringstrycket gäller ett eventuellt slopande av geografiska ensamrättigheter för märkesrepresentation, minskade begränsningar gällande parallellimporterade reservdelar samt minskade restriktioner för oberoende bilreparatörer. EU-kommissionens beslut om gruppundantagets framtid väntas under sommaren eller i början av hösten. Om gruppundantaget upphävs skulle branschen stå inför en helt ny situation. De märkesspecifika investeringarna gör det i praktiken svårt för eventuella nya entreprenörer att införa nya märken i sitt produktsortiment. Det är därför osäkert om och hur mycket upphävandet av gruppundantaget skulle sänka prisnivån. Konsumentorganisationerna inom EU är dock övertygade om att priserna skulle sjunka inom bilhandeln.

Inom **hotell- och restaurangbranschen** är förväntningarna försiktiga. Lönsamheten väntas sjunka och investeringsaktiviteten avtar. Trendbrottet i den här branschen märktes redan under fjolåret. Kostnadsutvecklingen upplevs betungande och då kanske framför allt lönebikostnaderna och beskattningen. Företagen planerar att rationalisera verksamheten och förbättra inköpsfunktionerna, men satsar även framåt genom personalutbildning och marknadsföringsinsatser. Ett visst behov av ny personal finns ännu. Den reella omsättningsutvecklingen är fortfarande positiv men med en avtagande tendens. Variationerna är därtill stora. Lönesumman har utvecklats mera moderat vilket stämmer väl överens med företagets syn i konjunkturbarometern.

Turiststatistiken för fjolåret ger vid handen att inkvarteringarna totalt sett hållits på ungefär samma nivå som för år 1999, antalet övernattningar ökade med 0,4 procent. Hotellen upplevde en aning sämre beläggning (-0,3 procent) medan stugbyar, gästhem och pensionat hade ett bättre år ifjol än året före, tillväxten var 6,4 respektive 9,6 procent. På campingplatserna bidrog det ostadiga vädret till färre övernattningar. Antalet inresande till Åland nådde ifjol upp till rekordnivån 1.768.821 personer. Ökningen, som totalt uppgick till 1,8 procent, var lite svagare än väntat under slutet av året. För i år väntas antalet inresande hålla ungefär samma nivå. Den svaga kronkursen påverkar här utvecklingen. Enligt ÅSUBs beräkningar förklaras en inte oansenlig del av förändringarna i resandeströmmen från Sverige

av förändringar i valutakurserna. Om kronan stärks under året kan antalet inresande öka en aning (0,5-1 procent) även innevarande år.

Den inom den åländska ekonomin så omfattande branschen **transport och kommunikation** inbegriper alla former av transporter, post- och telekommunikationer samt resebyråverksamhet. Den domineras dock av sjöfarten.

En analys av transport och kommunikationssektorn som helhet visar på en relativt låg omsättningstillväxt under över två års tid nu. I de förväntningar som återspeglas i konjunkturbarometern får rederinäringens syn stor genomslagskraft eftersom en viktning av svaren sker på basen av antalet anställda i företagen. De beslut som fattades under fjolåret och de resultat som nåtts i förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter inom sjöfartsbranschen syns tydligt i näringens förväntningar. Här har skett ett klart trendbrott sedan höstens mätning. Utsikterna för branschens utveckling har vänts från en kraftigt negativ framtidssyn till en svagt positiv. Bruttomarginalen förväntas öka och lönsamheten förbättras märkbart. Därtill förväntas man minska antalet anställda, vilket inte framkommit i någon av de tidigare barometrarna. Här torde det nya kollektivavtalet som slöts i februari vara av avgörande betydelse. På sikt förväntas även investeringarna öka. Konkurrensen på marknaden är fortfarande tuff.

Läget inom **färjsjöfarten** har som konstaterats förändrats på flera punkter sedan höstens bedömning. Redarföreningarna och sjömansunionen har kommit överens om ett nytt kollektivavtal som kanske framför allt ökar flexibiliteten i hur de anställda tjänstgör när de är ombord på fartygen. Grunden för det nya avtalet lades redan i en överenskommelse mellan parterna i höstas. Sparavtalet påverkar särskilt ekonomipersonalen som exempelvis blir rörligare mellan avdelningar samtidigt som arbetstiden blir mer flexibel. Systemen för ålderstillägg och för ersättning vid sjukdom revideras. Det nya avtalet skapar möjlighet för rederierna att sänka arbetskraftskostnaderna med 10-15 procent, vilket ungefär motsvarar den nivå som råder ombord på svenska fartyg. Många av inslagen i det nya avtalet liknar de svenska avtalen. Om hur avtalet skall tillämpas på de enskilda fartygen skall förhandlas skilt, vilket man redan i stor utsträckning gjort under februari och mars. Också Riksdagen har i snabb ordning behandlat de lagändringar som krävdes för att det nya kollektivavtalet skulle kunna börja tillämpas. Avtalet kunde därför börja omsättas i praktisk tillämpning redan från den 1.3.2001.

Många frågor som rör sjöfartsnäringen ligger emellertid kvar i vågskålen. Näringen inväntar nu, efter att man i enlighet med de krav som ställts från regeringens sida lyckats sänka arbetskraftskostnaderna avtalsvägen, på eventuella nya drag i Finlands sjöfartspolitik. Framför allt önskar man att den finska regeringen skall följa den svenska regeringens linje och gå in för ett nettolönesystem. Regeringen i Sverige har i princip beslutat om ett stödpaket till sjöfarten som även inbegriper passagerarrederierna och där en form av nettolön ingår. Paketet skall enligt planerna börja tillämpas senast vid ingången av år 2002. Denna svenska

sjöfartspolitik är ett svar på att Danmark redan infört nettolön och att de rederier som trafikerar i södra Sverige genast ville gå in för att byta registerland. Samma effekt väntas på linjerna mellan Sverige och Finland om hållningen från de två regeringarna kommer att skilja sig åt.

Forskningsinstitutet LTT vid finska Handelshögskolan har i en ännu inte publicerad studie analyserat vilka följder införandet av ett nettolönesystem inom passagerarsjöfarten skulle ha. Enligt LTT skulle nettolönesystemet medföra betydande årliga kostnader i form av förlorade skatteintäkter och ökade statliga utgifter jämfört med dagsläget. För Ålands del skulle de kommunala förlusterna vara kännbara. Rapporten utgår från att den finska (åländska) sjöfarten flaggar ut sina fartyg om Sverige inför ett nettolönesystem och Finland inte följer efter. Rapporten innehåller även beräkningar över hur en utflaggning av passagerarsjöfarten skulle påverka den finländska och åländska offentliga sektorns finanser. Utredningen bygger dock på en rad antaganden. Ringverkningarna av ett utflaggningsscenario samt de mer långsiktiga effekterna har hittills behandlats endast ytligt.

Finlands regering förväntas vidare inom de närmaste två månaderna fatta beslut om huruvida man avser att införa en så kallad tonnagebeskattning. Denna beskattningsform innebär att rederierna betalar en fast skatt som grundar sig på tonnagets storlek. Outdelad vinst kan hållas obeskattad inom företaget för kommande investeringsbehov. Vinst som delas ut till ägarna beskattas däremot i normal ordning och skatten fördelas till skattetagarna. Osäkerhet råder nu både om lagens innehåll, om förslaget är konkurrenskraftigt i ett EU-perspektiv, samt om lagförslaget alls kommer att föras fram.

Positivt ur passagerarrederiernas synvinkel är dock att harmoniseringen av alkoholbeskattningen inte torde verkställas i någon större utsträckning, varken under innevarande år eller nästa. Vid utgången av år 2003 måste likväl införselreglerna ha anpassats till EU-nivå.

Förutsättningarna för **fraktsjöfarten** har förbättrats under den senaste tiden. I juni ifjol beslöt regeringen att godkänna nya stödåtgärder för den finska handelsflottan. Från och med 1.7.2000 restitueras arbetsgivarens hela andel av sjölönebikostnaderna. De fartyg som är inskrivna i handelsfartygsförteckningen har nu kommit i en konkurrensmässigt betydligt bättre position än tidigare, bemanningskostnaderna har minskat med ca 15 procent.

Fraktfartygsföreningen slöt i mars ifjol ett nytt kollektivavtal med sjöfackförbunden enligt den allmänna linjen. Kostnadseffekten av det avtalet blev det första året 3 procent. Samtidigt har bemanningskostnaderna för tyska och holländska fartyg stigit snabbare vilket innebär att de tidigare skillnaderna i lönekostnader har reducerats betydligt. I december anslöts småtonnageavtalet till den tvååriga inkomstpolitiska helhetsuppgörelsen. De sjöfartspolitiska åtgärder som vidtagits i kombination med arbetsmarknadsparternas egna åtgärder gör att det ser betydligt ljusare ut för det finsk/åländska lasttonnaget. Bland de mindre redarna har likväl

av konjunkturenkäten framkommit betydelsen av att inte sjöfartsutbildningen blir för teoretisk.

Det största orosmomentet för tillfället är de höga bunkerkostnaderna som kan komma att bli relativt höga under hela 2001. Det är inte säkert att denna tilläggskostnad fullt ut kan kompenseras genom högre fraktrater.

En nedgång i den globala ekonomin och därmed i världshandelsvolymerna inverkar på ett övergripande plan negativt på sjöfartens förutsättningar. Likaså har utvecklingen av råoljepriserna betydelse för branschen. På längre sikt är sjöfartsnäringen en bransch som i förhållandevis stor omfattning kommer att påverkas av de internationella trenderna inom informations- och kommunikationsområdet, den ökande globaliseringen av den ekonomiska verksamheten samt tilltagande miljöhänsyn. Den dag Estland blir fullvärdig medlem i EU kommer det att få betydelse för sjöfartsbranschen i hela Östersjöregionen.

Utvecklandet av nätverksorganisationen Baltic Maritime Center på Åland med partners från flera Östersjöländer fortsätter. Syftet med centret är att skapa en för näringen internationellt konkurrenskraftig miljö inom ramarna för EUs regelverk. Tanken är bland annat att ta tillvara och utveckla den kompetens som byggts upp inom sjöfartsklustret på Åland med omkringliggande regioner och därmed även stöda de företag som finns. En målsättning är också att på sikt göra den åländska ekonomin mindre beroende av enskilda nyckelföretag och -personer i branschen och bredda den bas näringen vilar på.

Oberoende av vilken den exakta riktningen kommer att vara på de förändringar som sker inom framför allt färjrederierna framöver står det helt klart att sjöfartens bidrag till skatteinkomsterna kommer att minska i varje tänkbart framtidsscenario, om inte EU omprövar sin sjöfartspolitik, vilket ter sig föga troligt. Minskad köpkraft samt ringverkningarna i övriga delar av ekonomin med bank- och försäkringsbranschen i spetsen får i förlängningen återverkningar även på den åländska samhällsekonomin som helhet.

Finanssektorn har genom den utveckling som skett inom bank- och försäkringsverksamheten upplevt en uppgång under flera år i rad. De senaste årens kraftiga tillväxt inom den åländska ekonomin som helhet har återspeglats i den här branschen som i väldigt hög grad är beroende av utvecklingen inom övriga delar av näringslivet och ekonomin. Förväntningarna inför framtiden har varit övervägande positiva sedan den åländska konjunkturbarometern började sammanställas våren 1998. Särskilt behovet av nyanställningar och det egna företagets expansionsplaner karakteriserar vårens barometersvar. Lönsamhetsutvecklingen förväntas dock vara ungefär i nivå med tidigare och även konjunkturutsikterna för branschen som helhet bedöms bibehålla nuvarande nivå.

De högre räntorna har inneburit förbättrade verksamhetsförutsättningar för såväl bankerna som för försäkringsbolagen. Marginalerna mellan in- och utlåningsräntorna kan öka vid högre

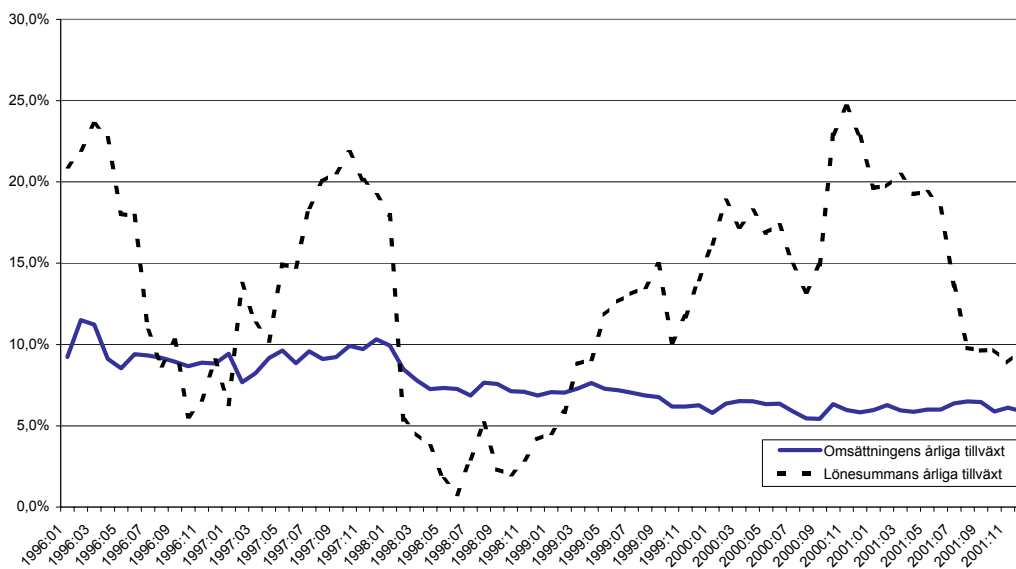
räntenivåer. Nu förväntas dock räntorna åter sjunka under året. Samtidigt är såväl konsumenternas som företagens tilltro till framtiden avtagande, vilket har en allmänt dämpande effekt på kreditefterfrågan. Även de fallande börsvärdena påverkar branschens verksamhetsförutsättningar negativt.

Satsningarna inför framtiden innebär framför allt att utveckla marknadsföringen och söka nya marknader, men också produktutvecklingen betonas. Konkurrensen upplevs vara hård och möjligheterna att få tag på kompetent personal kan för vissa delar av branschen vara en begränsande faktor för företagsutvecklingen.

Branschen **övriga tjänster** är en mycket heterogen grupp som erbjuder servicetjänster för såväl företag som enskilda. Här ingår också databehandlings- och andra IT-tjänster. Förväntningarna i hela branschen är genomgående positiva både för det egna företaget och för branschen. Personalbehovet väntas vara fortsatt stort, liksom investeringsbehovet. Också lönsamheten väntas ha en påtagligt gynnsam utveckling de närmaste 12 månaderna. Företagen satsar stort på personalutbildning, men också produktutvecklingen anses vara av central betydelse. Konkurrensen bedöms trots den positiva synen vara hård och lönebikostnaderna upplevs vara ett hinder i utvecklingen av verksamheterna. Omsättningstillväxten har tidvis varit enorm under de senaste åren, ibland upp mot 50 procent och också lönesumman har ökat snabbare än för övriga näringslivet.

En särskild granskning av de företag som kan klassificeras som IT-företag och som alltså till övervägande del ingår i näringsgrenen övriga tjänster ger vid handen att lönesummans tillväxt är något som präglar denna mycket omskrivna delbransch. Tillväxttakten har legat mellan 10 och 25 procent under de senaste två åren (se figur 9). Endast byggsektorn uppvisar liknande tillväxtsiffror på lönesidan. Utvecklingen av omsättningen har varit stabilare och mera måttlig. IT-företagen har påtagligt höga förväntningar på framtiden för alla indikatorer i konjunkturbarometern. Genomgående noteras betydligt högre värden än för näringslivet som helhet. ÅSUB kommer inom kort att publicera en särskild undersökning rörande denna sektor som i dagsläget präglas av oerhört snabba förändringar.

Figur 9: Tillväxten inom IT-sektorn, procent

Bilaga

Uppgifter från konjunkturbarometermätningarna och från mervärdesskattedeklarationerna

I denna bilaga rapporteras siffror från den senaste och några av de tidigare konjunkturbarometermätningarna. Syftet är att ge en så fullständig bild som möjligt, främst med tanke på de företag som deltagit i mätningen men också för att möjliggöra en noggrannare granskning av siffrorna för de läsare som är intresserade av branschvisa uppgifter. Bilagan har flera delar vilka kort kommenteras nedan.

Först presenteras själva enkäten för den som vill kontrollera frågornas exakta utformning. Sedan följer två diagram, nämligen svaren på frågorna 13 (de kommande årens satsningar) och 14 (största hindret för verksamheten). Svaren på frågorna 13 och 14 är lätta att jämföra med de tidigare mätningarnas svar då de är med i diagrammen. Diagrammens utseende har också ändrats till en mer läsarvänlig form.

Därefter bifogas branschvisa datatabeller som innehåller barometervärden på enkätens samtliga frågor uppdelade i de branscher som används i rapporteringen. Primärnäringarnas uppgifter är emellertid inte representativa för branschen som helhet då merparten av jord- och skogsbruket utövas av enskilda personer som inte ingår i enkätens urval. Huvuddelen av barometerundersökningens företag registrerade inom primärnäringarna är fiskodlingar.

Till sist presenteras omsättningens och lönekostnadernas tillväxttrender i figurer på basen av information från mervärdesskattedeklarationerna enligt den branschindelning som använts i rapporten.

Företag:

Kontaktperson:

Tel.

Aktuella personalstyrkan _____ Omsättningen enligt det senaste bokslutet _____

1. Konjunkturutsikterna i Er bransch kommer under de närmaste 12 månaderna att

förbättras vara oförändrade försämras

2. Ert företag kommer under de närmaste 12 månaderna att

expandera bibehålla nuvarande storlek minska eller upphöra med verksamheten

3. Hur har omsättningen i Ert företag utvecklats de senaste 12 månaderna i förhållande till kostnadsutvecklingen

snabbare ungefär lika snabbt långsammare

4. Hur kommer omsättningen att utvecklas under de kommande 12 månaderna i förhållande till kostnadsutvecklingen

snabbare ungefär lika snabbt långsammare

5. Hur har lönsamheten i Ert företag utvecklats de senaste 12 månaderna

förbättrats oförändrad försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att utvecklas under de kommande 12 månaderna

förbättras oförändrad försämras

7. Hur har produktionskostnaderna utvecklats under de 12 senaste månaderna i förhållande till Era försäljningspriser

ökat samma utveckling minskat

8. Hur kommer produktionskostnaderna att utvecklas under de kommande 12 månaderna i förhållande till Era försäljningspriser

öka samma utveckling minska

9. Har personalen i Ert företag under de senaste 12 månaderna

utökats varit oförändrad minskats

10. Kommer personalen under de närmaste 12 månaderna att

utökas vara oförändrad minskas

11. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats under de senaste 12 månaderna

ökat betydligt motsvarar ungefär årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

12. Hur kommer investeringarna att utvecklas under de närmaste 12 månaderna

- öka betydligt motsvara ungefär årligt slitage och avskrivningar minska betydligt

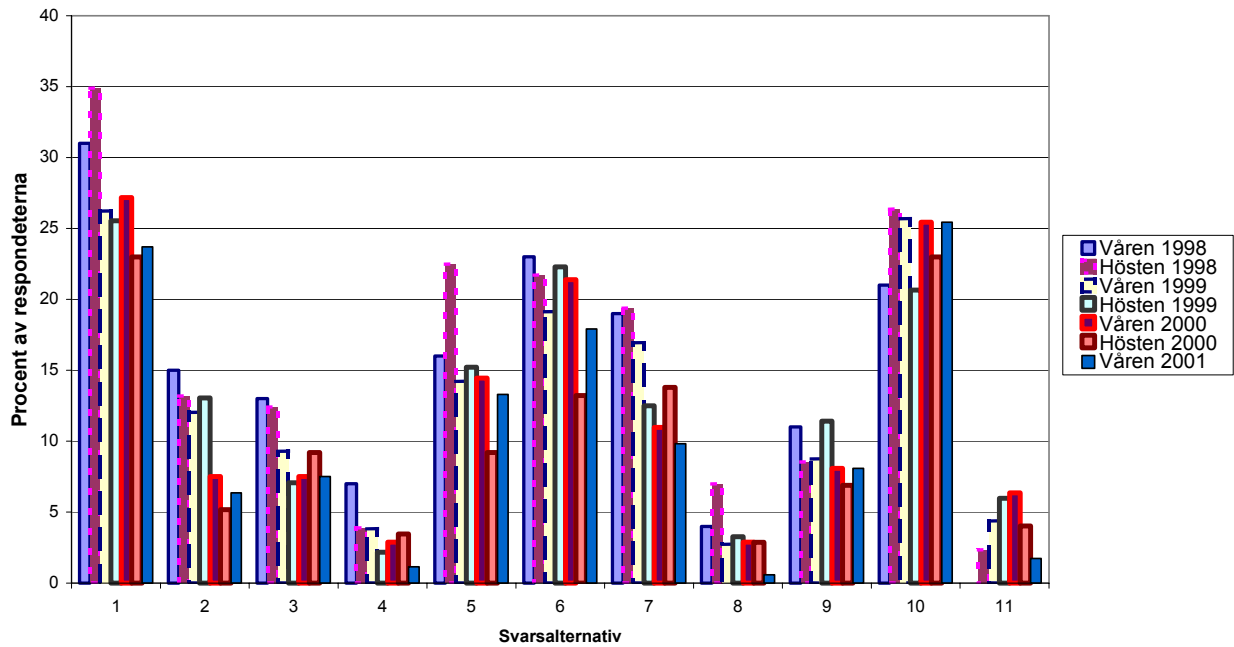
13. Vilket av följande områden kommer Ert företag att satsa på i första hand under de kommande åren (ange endast ett alternativ)

- alt. 1. investeringar i maskiner och inventarier
2. ökad automatisering
3. nya lokaler eller utvidgning av de befintliga
4. expansion genom ökad arbetskraft
5. personalutbildning
6. utveckla marknadsföringen/söka nya marknader
7. produktutveckling
8. ledarskapsutveckling
9. förbättra inköpsfunktionerna
10. rationalisera verksamheten/förbättra soliditet och resultat
11. annat, vad? _____

14. Vilket är det största hindret för utvecklingen av Ert företag (endast ett alternativ)

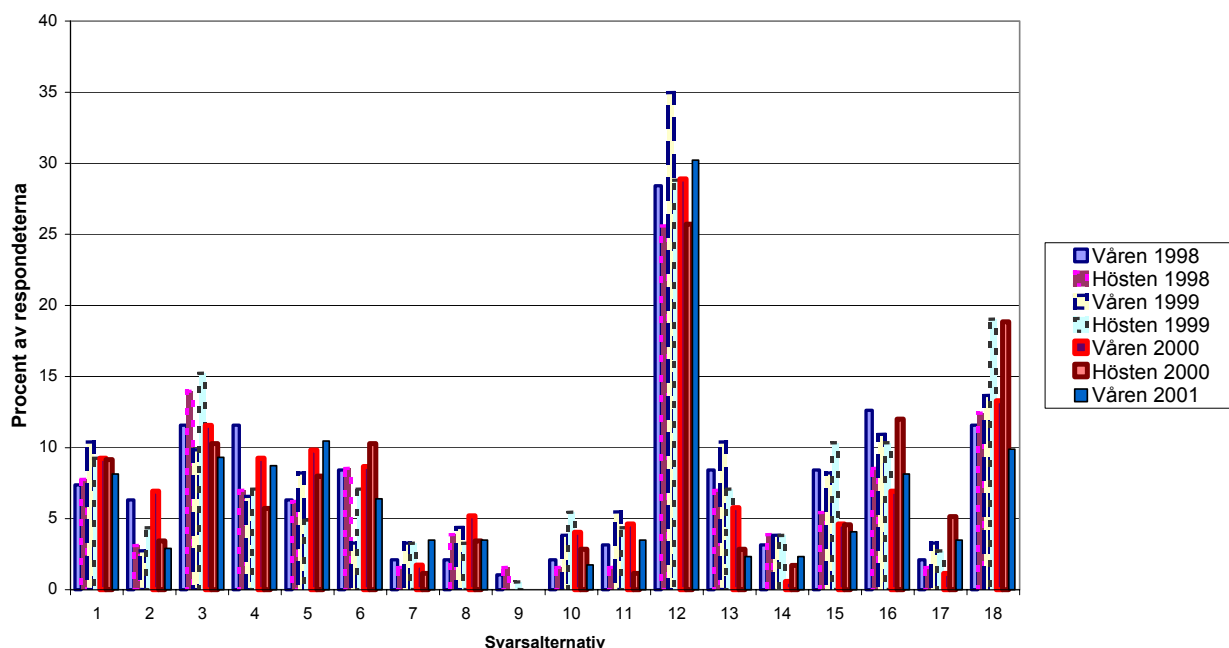
- alt. 1. byråkratin
2. arbetslagstiftningen/kollektivavtal
3. lönebikostnaderna
4. beskattningen
5. skattegränsen mellan Åland, Finland och övriga EU
6. transportkostnader
- osund konkurrens som orsakas av: 7. offentlig näringsverksamhet
8. konkurrenssnedvridande företagsstöd
9. konkurser och skuldsaneringsförfaranden
10. grå/svart marknad
11. marknadens centralisering
12. hård konkurrens
13. för liten efterfrågan på produkterna
14. finansieringssvårigheter
15. osäkerhet
16. brist på kompetent personal
17. lönenivå/övriga produktionskostnader
18. annan orsak, vilken? _____

Vad företaget kommer att satsa på de kommande åren

- 1 = investeringar i maskiner och inventarier
- 2 = ökad automatisering
- 3 = nya lokaler eller utvidgning av de befintliga
- 4 = expansion genom ökad arbetskraft
- 5 = personalutbildning
- 6 = utveckla marknadsföringen/söka nya marknader
- 7 = produktutveckling
- 8 = ledarskapsutveckling
- 9 = förbättra inköpsfunktionerna
- 10 = rationalisera verksamheten/förbättra soliditet och resultat
- 11 = annat

Största hindret för verksamheten

- 1 = byråkratin
- 2 = arbetslagstiftningen/kollektivavtal
- 3 = lönebikostnaderna
- 4 = beskattningen
- 5 = skattegränsen mellan Åland, Finland och övriga EU
- 6 = transportkostnader

Osund konkurrens som orsakas av:

- 7 = offentlig näringsverksamhet
- 8 = konkurrensneddrivande företagsstöd
- 9 = konkurser och skuldsaneringsförfaranden
- 10 = grå/svart marknad
- 11 = marknadens centralisering
- 12 = hård konkurrens
- 13 = för liten efterfrågan på produkterna
- 14 = finansieringssvårigheter
- 15 = osäkerhet
- 16 = brist på kompetent personal
- 17 = lönenivå/övriga produktionskostnader
- 18 = annan orsak

BRANSCHVISA KONJUNKTURBAROMETERVÄRDEN
FRÅGORNA 1 - 12

	NÄRINGSLIVET TOTALT UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA						
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Våren 1998	Hösten 1998	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001
Branschens utsikter						24	-19	-12	-2	-26	-4	2
Företagets verksamhet						25	34	25	20	21	26	19
Omsättningen	7	-15	-17	4	-23	-5	-10	-31	-26	-29	8	-5
Lönsamheten	18	-13	-15	40	-18	10	-16	-15	15	-31	-1	27
Bruttomarginalen	-50	-45	-68	-27	-59	-18	-11	-49	-21	-62	-3	9
Personalen	64	35	28	32	31	25	16	10	12	16	14	-3
Investeringsarna	23	19	12	32	9	29	21	13	3	12	-6	11

	PRIMÄRNÄRINGARNA UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA						
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Våren 1998	Hösten 1998	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001
Branschens utsikter						0	35	6	69	16	12	-41
Företagets verksamhet						11	69	52	40	15	32	0
Omsättningen	-31	33	46	21	-5	9	89	-31	60	15	16	-25
Lönsamheten	-9	71	66	30	3	-5	35	57	75	69	47	-5
Bruttomarginalen	-45	58	29	23	13	12	0	-27	-11	14	49	-20
Personalen	40	16	-13	-16	23	0	-49	-44	13	6	2	5
Investeringsarna	-27	39	26	-5	-9	74	54	14	43	44	-9	-9

	LIVSMEDELSINDUSTRI UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA						
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Våren 1998	Hösten 1998	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001
Branschens utsikter						64	-25	33	-3	-2	61	59
Företagets verksamhet						68	43	59	12	83	80	72
Omsättningen	-52	58	82	44	35	83	-2	11	-1	75	70	46
Lönsamheten	-44	82	69	-5	-62	49	2	25	10	3	15	56
Bruttomarginalen	-47	-70	-83	-65	-62	-18	-54	-39	1	-77	-49	-4
Personalen	11	-23	73	88	68	-2	19	-4	-3	-7	68	61
Investeringsarna	36	-1	69	56	-53	45	4	-8	-14	-3	24	15

ÖVRIG INDUSTRI

UTVECKLINGEN

Våren 1999 Hösten 1999 Våren 2000 Hösten 2000 Våren 2001

FÖRVÄNTNINGARNA

Våren 1998 Hösten 1998 Våren 1999 Hösten 1999 Våren 2000 Hösten 2000 Våren 2001

Branschens utsikter						81	0	3	13	-8	34	-17
Företagets verksamhet						62	38	1	18	38	32	23
Omsättningen	18	26	19	-6	-22	42	-4	-28	6	-17	-2	-22
Lönsamheten	2	22	6	32	-28	71	8	-10	3	-18	-14	-16
Bruttomarginalen	-55	-42	-26	-56	-57	-10	-24	-17	-42	-2	-37	-15
Personalen	39	39	30	41	24	34	47	-5	25	33	34	19
Investeringarna	30	32	49	43	15	32	37	14	6	47	38	16

VATTEN OCH EL

UTVECKLINGEN

Våren 1999 Hösten 1999 Våren 2000 Hösten 2000 Våren 2001

FÖRVÄNTNINGARNA

Våren 1998 Hösten 1998 Våren 1999 Hösten 1999 Våren 2000 Hösten 2000 Våren 2001

Branschens utsikter						0	0	0	7	38	80	53
Företagets verksamhet						37	8	7	7	-24	7	9
Omsättningen	41	-3	18	-49	-38	37	0	-37	7	-24	-41	-38
Lönsamheten	0	0	-31	-49	6	0	0	0	-33	-31	-24	-70
Bruttomarginalen	-9	-10	-41	-49	-100	0	-8	44	-33	-31	-31	36
Personalen	0	0	52	-31	-70	0	8	-44	-42	-24	7	0
Investeringarna	44	57	59	-24	-28	41	86	7	-42	59	-24	52

BYGGVERKSAMHET

UTVECKLINGEN

Våren 1999 Hösten 1999 Våren 2000 Hösten 2000 Våren 2001

FÖRVÄNTNINGARNA

Våren 1998 Hösten 1998 Våren 1999 Hösten 1999 Våren 2000 Hösten 2000 Våren 2001

Branschens utsikter						86	27	9	10	19	30	0
Företagets verksamhet						18	0	4	0	12	10	8
Omsättningen	-33	10	18	-38	8	-4	0	-10	-2	3	27	-19
Lönsamheten	56	61	-31	58	31	60	12	-11	13	21	21	6
Bruttomarginalen	-33	-1	-41	-25	-26	-46	-15	-29	0	-22	13	-43
Personalen	63	73	52	71	55	26	17	22	10	6	4	-11
Investeringarna	22	14	59	41	22	14	0	7	8	6	-3	3

PARTI-OCH DETALJHANDEL

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Våren 1998	Hösten 1998	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001
Branschens utsikter						55	27	36	18	23	26	11
Företagets verksamhet						16	20	46	16	11	23	22
Omsättningen	15	3	6	-2	28	-18	-1	23	4	2	3	5
Lönsamheten	23	24	15	27	25	24	15	36	47	25	28	20
Bruttomarginalen	-22	7	-14	-35	-26	4	-10	-10	25	-23	-20	-28
Personalen	23	39	20	49	39	49	11	9	26	7	24	12
Investeringarna	23	21	25	26	15	37	15	19	-6	14	10	18

HOTELL- OCH RESTAURANG

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Våren 1998	Hösten 1998	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001
Branschens utsikter						60	6	68	64	38	-37	6
Företagets verksamhet						10	-5	-7	4	0	-14	-2
Omsättningen	-9	11	36	-39	23	27	16	6	-83	-9	-25	38
Lönsamheten	62	18	73	-29	-1	35	-4	68	9	52	0	-31
Bruttomarginalen	-31	-76	1	-46	-15	-36	0	-46	-81	-13	11	-18
Personalen	38	94	45	64	28	36	-15	46	6	0	-28	22
Investeringarna	22	9	42	27	14	90	44	46	2	-14	-4	-18

TRANSPORTER OCH KOMMUNIKATION

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Våren 1998	Hösten 1998	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001
Branschens utsikter						3	-57	-54	-53	-52	-60	5
Företagets verksamhet						23	20	17	5	7	7	7
Omsättningen	23	-51	-48	14	-60	-8	-46	-55	-68	-60	-8	-10
Lönsamheten	26	-63	-49	83	-48	5	-60	-54	2	-59	-68	51
Bruttomarginalen	-69	-82	-78	-22	-85	-23	-1	-72	-16	-78	-18	46
Personalen	91	18	14	16	13	21	8	13	5	12	6	-54
Investeringarna	26	8	-13	57	11	17	17	-11	-7	4	-52	6

BANK OCH FÖRSÄKRING

UTVECKLINGEN

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA						
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Våren 1998	Hösten 1998	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001
Branschens utsikter						99	70	6	7	74	0	0
Företagets verksamhet						66	75	70	79	74	67	70
Omsättningen	79	-1	90	59	60	7	4	5	-66	66	67	6
Lönsamheten	15	-38	75	75	68	7	11	11	-50	63	75	14
Bruttomarginalen	-67	-72	-77	-1	-83	-65	-69	-68	-71	-85	-7	-1
Personalen	73	84	72	0	61	55	53	76	-63	86	17	68
Investeringarna	92	84	67	-6	-9	1	11	76	4	68	0	6

ÖVRIGA TJÄNSTER

UTVECKLINGEN

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA						
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Våren 1998	Hösten 1998	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001
Branschens utsikter						-25	-44	5	54	-22	11	13
Företagets verksamhet						11	73	17	52	44	51	44
Omsättningen	-15	-20	-35	-37	-44	-58	1	-52	12	-34	12	-2
Lönsamheten	7	-24	15	-2	-25	-51	11	-41	21	-33	32	37
Bruttomarginalen	-23	-45	-5	-58	-77	-18	-13	-62	-51	6	-58	4
Personalen	69	70	62	60	57	23	73	17	50	38	25	65
Investeringarna	18	17	47	16	24	21	15	56	15	11	37	37

FRÅGA 13- HÖSTEN 2000		Procent av branschens respondenter										
Antal svar Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Summa
13 Primärnärings	23,1	7,7	23,1	0,0	0,0	0,0	30,8	0,0	0,0	23,1	0,0	107,7
11 Tillverkning av livsmedel	45,5	0,0	0,0	0,0	0,0	36,4	36,4	0,0	0,0	9,1	0,0	127,3
23 Övrig tillverkning	30,4	13,0	8,7	0,0	8,7	21,7	30,4	8,7	0,0	26,1	0,0	147,8
4 Energi och vatten	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	100,0
13 Byggverksamhet	23,1	0,0	7,7	7,7	7,7	7,7	0,0	0,0	7,7	23,1	15,4	100,0
56 Parti- och detaljhandel	10,7	1,8	12,5	8,9	12,5	7,1	7,1	3,6	16,1	25,0	7,1	112,5
10 Hotell och restaurang	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0	20,0	20,0	0,0	10,0	30,0	10,0	110,0
25 Transporter och kommunikation	44,0	0,0	8,0	0,0	0,0	16,0	4,0	4,0	4,0	20,0	0,0	100,0
6 Bank och försäkring	0,0	66,7	0,0	0,0	0,0	16,7	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
13 Övriga tjänster	23,1	0,0	7,7	0,0	30,8	7,7	7,7	0,0	0,0	30,8	0,0	107,7
174 Hela privata näringslivet	23,0	5,2	9,2	3,4	9,2	13,2	13,8	2,9	6,9	23,0	4,0	113,8

FRÅGA 13- VÅREN 2001		Procent av branschens respondenter										
Antal svar Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Summa
11 Primärnärings	18,2	9,1	9,1	0,0	0,0	9,1	9,1	0,0	0,0	45,5	0,0	100,0
9 Tillverkning av livsmedel	22,2	11,1	33,3	0,0	0,0	33,3	22,2	0,0	0,0	11,1	0,0	133,3
21 Övrig tillverkning	38,1	4,8	9,5	0,0	4,8	23,8	4,8	0,0	4,8	4,8	4,8	100,0
4 Energi och vatten	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	100,0
11 Byggverksamhet	9,1	0,0	27,3	0,0	27,3	9,1	0,0	0,0	9,1	18,2	0,0	100,0
61 Parti- och detaljhandel	19,7	8,2	3,3	3,3	14,8	14,8	6,6	0,0	14,8	37,7	1,6	124,6
10 Hotell och restaurang	0,0	0,0	0,0	0,0	30,0	30,0	20,0	0,0	30,0	30,0	0,0	140,0
27 Transporter och kommunikation	44,4	7,4	3,7	0,0	11,1	14,8	11,1	3,7	0,0	22,2	0,0	118,5
7 Bank och försäkring	0,0	14,3	0,0	0,0	14,3	42,9	28,6	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
12 Övriga tjänster	16,7	0,0	8,3	0,0	25,0	8,3	16,7	0,0	0,0	16,7	8,3	100,0
173 Hela privata näringslivet	23,7	6,4	7,5	1,2	13,3	17,9	9,8	0,6	8,1	25,4	1,7	115,6

Anmärkning: numreringen i tabellerna motsvaras av variabelnumreringen i figur A och B.

Några av respondenterna har valt flera alternativ, vilket gör att de branschvisa summorna överstiger 100 procent.

BRANSCHVISA KONJUNKTURBAROMETERVÄRDEN - FRÅGA 14

FRÅGA 14 - VÅREN 2000		Procent av branschens respondenter																		
Antal svar	Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
	14 Primärnärings	35,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,1	7,1	0,0	21,4	0,0	0,0	28,6	100,0
	9 Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	44,4	0,0	11,1	0,0	0,0	22,2	44,4	11,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	133,3
	23 Övrig tillverkning	4,3	0,0	13,0	13,0	21,7	13,0	4,3	4,3	0,0	0,0	0,0	34,8	0,0	0,0	0,0	4,3	0,0	4,3	117,4
	4 Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	75,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	100,0
	13 Byggverksamhet	15,4	0,0	0,0	7,7	15,4	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,7	15,4	0,0	7,7	15,4	0,0	15,4	107,7
	58 Parti- och detaljhandel	10,3	5,2	19,0	12,1	13,8	12,1	0,0	8,6	0,0	3,4	6,9	36,2	1,7	1,7	5,2	3,4	0,0	12,1	151,7
	10 Hotell och restaurang	0,0	10,0	20,0	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0	0,0	0,0	30,0	0,0	10,0	120,0
	24 Transporter och kommunikation	8,3	16,7	4,2	4,2	4,2	0,0	4,2	8,3	0,0	16,7	4,2	20,8	8,3	0,0	4,2	0,0	8,3	16,7	129,2
	7 Bank och försäkring	0,0	0,0	0,0	0,0	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	14,3	57,1	0,0	0,0	0,0	14,3	0,0	14,3	114,3
	11 Övriga tjänster	0,0	36,4	27,3	9,1	0,0	0,0	9,1	0,0	0,0	9,1	0,0	27,3	9,1	0,0	0,0	27,3	0,0	18,2	172,7
	173 Hela privata näringslivet	9,2	6,9	11,6	9,2	9,8	8,7	1,7	5,2	0,0	4,0	4,6	28,9	5,8	0,6	4,6	6,9	1,2	13,3	132,4

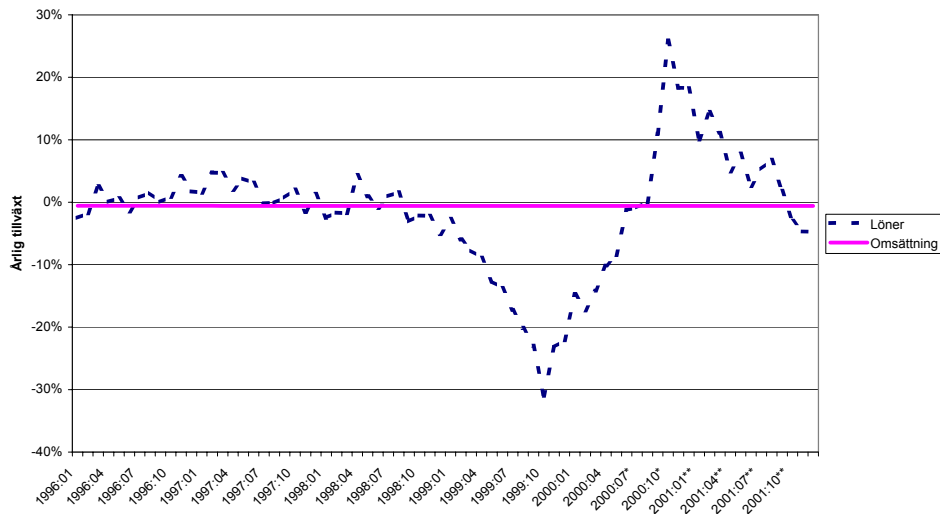
FRÅGA 14 - HÖSTEN 2000		Procent av branschens respondenter																		
Antal svar	Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
	13 Primärnärings	38,5	0,0	0,0	7,7	15,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,4	0,0	7,7	15,4	0,0	7,7	30,8	138,5
	11 Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	36,4	0,0	18,2	0,0	0,0	9,1	54,5	0,0	0,0	9,1	0,0	0,0	9,1	136,4
	23 Övrig tillverkning	13,0	0,0	13,0	4,3	26,1	21,7	0,0	4,3	0,0	0,0	0,0	26,1	0,0	0,0	4,3	17,4	0,0	13,0	143,5
	4 Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	100,0
	13 Byggverksamhet	0,0	0,0	0,0	7,7	7,7	7,7	0,0	0,0	0,0	7,7	0,0	15,4	7,7	0,0	7,7	46,2	0,0	15,4	123,1
	56 Parti- och detaljhandel	10,7	1,8	10,7	7,1	7,1	12,5	0,0	1,8	0,0	5,4	1,8	25,0	3,6	3,6	0,0	8,9	1,8	17,9	119,6
	10 Hotell och restaurang	0,0	0,0	30,0	20,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	10,0	0,0	0,0	30,0	20,0	20,0	150,0
	26 Transporter och kommunikation	3,8	15,4	7,7	3,8	0,0	0,0	0,0	7,7	0,0	3,8	0,0	26,9	3,8	0,0	7,7	0,0	11,5	19,2	111,5
	6 Bank och försäkring	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	33,3	16,7	0,0	100,0
	13 Övriga tjänster	0,0	7,7	30,8	0,0	7,7	7,7	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	23,1	0,0	0,0	7,7	7,7	7,7	30,8	138,5
	175 Hela privata näringslivet	9,1	3,4	10,3	5,7	8,0	10,3	1,1	3,4	0,0	2,9	1,1	25,7	2,9	1,7	4,6	12,0	5,1	18,9	126,3

FRÅGA 14 - VÅREN 2001		Procent av branschens respondenter																		
Antal svar	Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
	11 Primärnärings	36,4	9,1	0,0	0,0	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,2	0,0	0,0	18,2	0,0	9,1	0,0	118,2
	9 Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	22,2	11,1	0,0	0,0	11,1	0,0	33,3	111,1
	21 Övrig tillverkning	4,8	0,0	4,8	9,5	23,8	19,0	4,8	4,8	0,0	0,0	4,8	23,8	0,0	0,0	4,8	0,0	0,0	14,3	119,0
	3 Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	66,7	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	11 Byggverksamhet	0,0	0,0	0,0	18,2	9,1	0,0	0,0	9,1	0,0	0,0	0,0	18,2	9,1	0,0	0,0	36,4	9,1	9,1	118,2
	61 Parti- och detaljhandel	9,8	1,6	11,5	8,2	14,8	8,2	1,6	1,6	0,0	1,6	6,6	36,1	1,6	4,9	1,6	6,6	3,3	8,2	127,9
	10 Hotell och restaurang	0,0	10,0	40,0	40,0	0,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	130,0
	27 Transporter och kommunikation	7,4	7,4	0,0	3,7	0,0	0,0	7,4	11,1	0,0	7,4	0,0	33,3	3,7	0,0	7,4	7,4	3,7	7,4	107,4
	7 Bank och försäkring	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	57,1	0,0	0,0	0,0	14,3	0,0	14,3	100,0
	12 Övriga tjänster	0,0	0,0	33,3	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	8,3	8,3	8,3	16,7	108,3
	172 Hela privata näringslivet	8,1	2,9	9,3	8,7	10,5	6,4	3,5	3,5	0,0	1,7	3,5	30,2	2,3	2,3	4,1	8,1	3,5	9,9	118,6

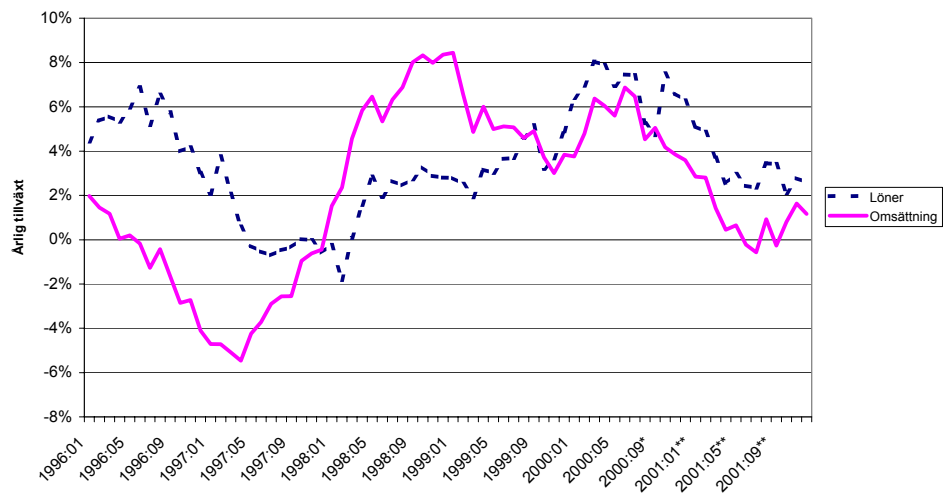
Några av respondenterna har valt flera alternativ, vilket gör att de branschvisa summorna överstiger 100 procent.

Omsättningens och lönerna utveckling per bransch

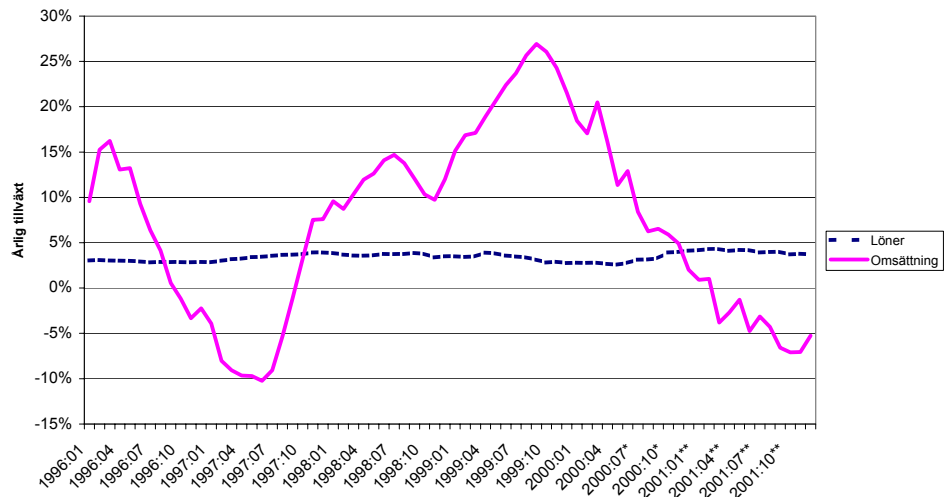
Primärnäringsgar

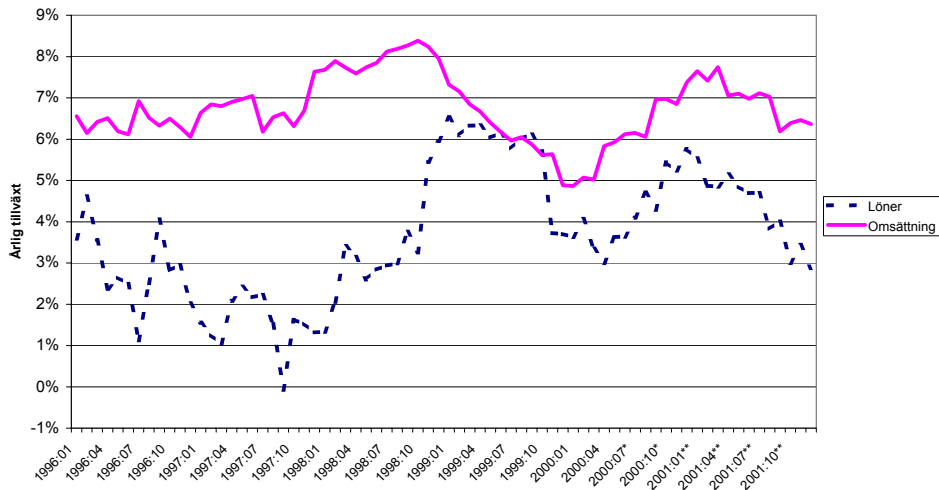
Livsmedelsindustri

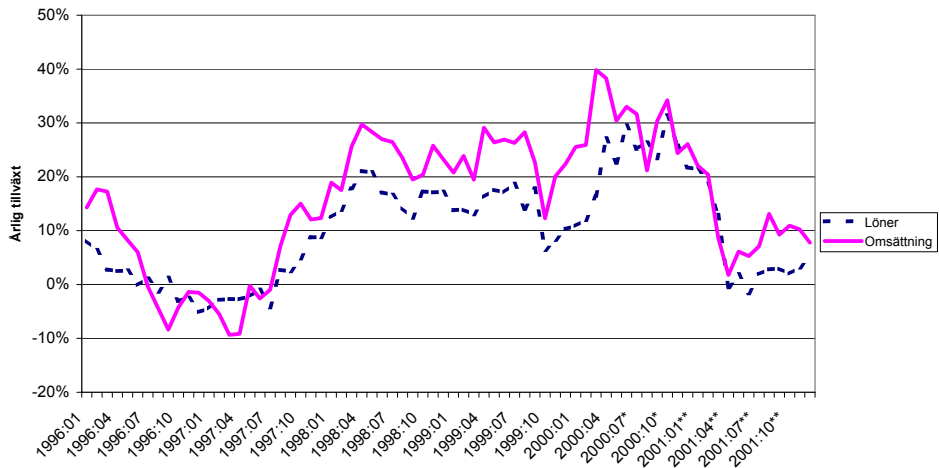
Övrig industri

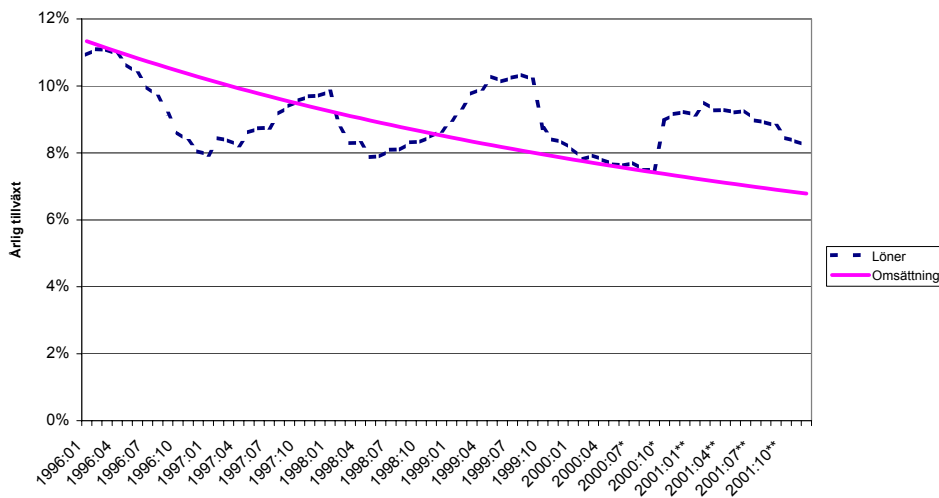
Vatten och el

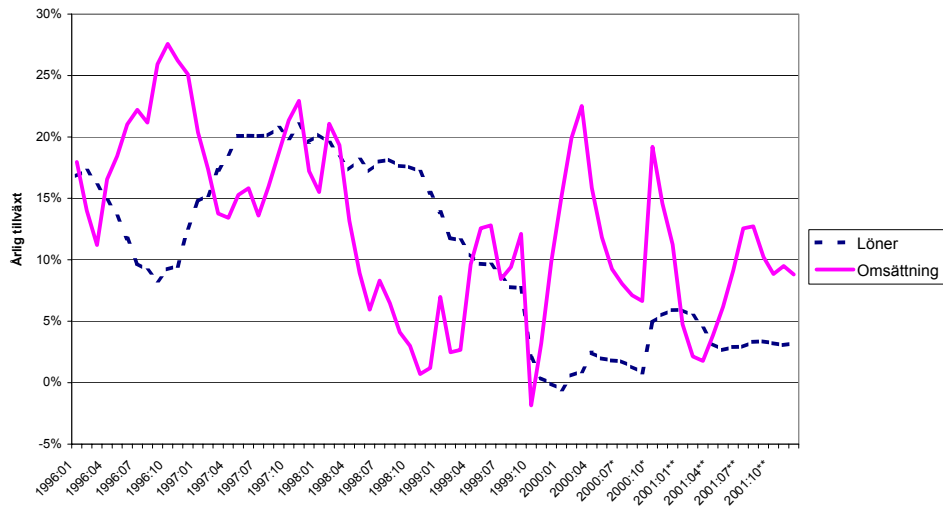
Byggnadsverksamhet

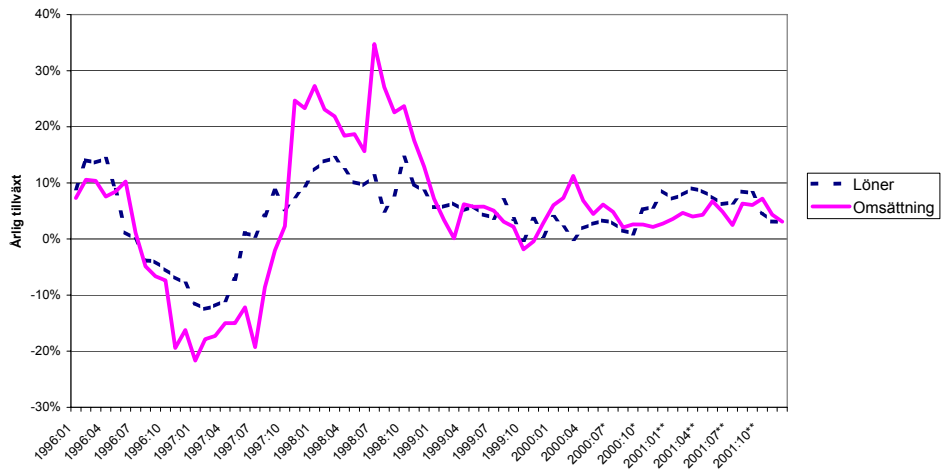
Handel

Hotell- och restaurangverksamhet

Transport & kommunikation

Övrig service

